॥ श्रीरघुनाथमुद्रायंत्रालये ॥
लाला।शिब्बामल्लाधिकारेज्यैष्ठमासोमुद्रितस्समाप्तिमगमत्
संवत् १९४१ श्रावण प्र. २४

॥ ॥ श्रीगणेशायनमः अथज्यैष्ठमासकृत्यनिर्णयः तत्रादौ वृषसंक्रांतौ ॥ पूर्वाःषोडशघटिकाःपुण्यका
लः रात्रौसंक्रमणेसति प्रागुक्तोनिर्णयः अथमासकृत्यं महाभारते ज्येष्ठामूलंचयोमासमेकभक्तेनसंक्षिपेत् ऐ
श्वर्यमतुलंश्रेष्ठपुमान्स्त्रीचाधितिष्ठति संक्षिपेदाधिवाहयेत् तथाच निदाघकालेपानीयंयस्यतिष्ठत्यवारितं संसर्गवि
षमंकृच्छ्रंनकदाचिदवाप्नुयात् छत्रदानात्तथाज्यैष्ठेसर्वान्कामानवाप्नुयात् छत्रोपानहयोर्दानंतस्मात्श्रेष्ठंद्विजोत्तमाः
अक्षयंफलमाप्नोतिनाकलोकंसगच्छति अक्षयफलंछत्रादिदानेनभवेदित्यर्थःवामनपुराणे तस्माज्ज्यैष्ठेसदाभूपतो
यस्थंयोर्चयेद्धरिं वीततापोनरास्तिष्ठेद्यावदाभूतसंप्लवं विष्णुधर्मोत्तरे अखिलज्यैष्ठमासव्यापिश्रीप्राप्तिव्रतमुक्तं
वैशाख्यांसमतीतायां प्रतिपत्प्रभृतिक्रमात् पूर्ववत्पूजयेद्देवंश्रीसहायंदिनेदिने पुष्पैर्मूलैःफलैश्चैवजुहुयादक्षतां
स्तथा विल्वांश्चवह्नौसततंगोरसैर्भोजयेद्द्विजान् त्रिरात्रोपोषितोज्यैष्ठ्यांकनकंप्रतिपादयेत् वस्त्रयुग्मंचराजेंद्रतेन
साफल्यमाप्नुयात् इतिश्रीप्राप्तिव्रतं भविष्योत्तरे पिष्टेनकजजंकृत्वाज्यैष्ठेमासिसवेदकं पुष्पैःसंपूज्यगंधाद्यैर्नानाव
स्त्रविभूषणैः वर्षकोटियुगंसाग्रंसूर्यलोकेमहीयते कजजोब्रह्मा वामनपुराणे उदकुंभांबुधेनूश्चतालवृंतंसचंदनं त्रि
विक्रमस्यप्रीत्यर्थेदातव्यंज्यैष्ठमासिच ज्यैष्ठकृष्णप्रतिपदमारभ्यश्रीप्राप्तिव्रतारंभोत्रैवोक्तः ज्यैष्ठकृष्णद्वितीयासमा
नकल्पादिः तत्रश्राद्धादिकल्पादिकृत्योक्तं ज्यैष्ठकृष्णतृतीयायांगौरीव्रतांगत्वेनधृतिगौर्य्योः पूजनं शतावरीपूजनं
ज्यैष्ठकृष्णचतुर्थीव्रतांगत्वेन गणपतिपूजनं चंद्रोदये अर्घ्यदानं नूतप्राशनंचकार्य्यं ज्यैष्ठकृष्णपंचम्यां शंख
पालनागपूजनं ज्यैष्ठकृष्णषष्ठ्यां स्कंदकुमारपूजाव्रतं ज्यैष्ठकृष्णसप्तम्यां उभयसप्तमीव्रतांगत्वेन मित्राख्यसू
र्यपूजाव्रतं ज्यैष्ठकृष्णाष्टम्यां त्रिलोचनाख्याशिवपूजारंभोनारदीये ज्यैष्ठेमासिद्विजश्रेष्ठकृष्णाष्टम्यांत्रिलोचनं यःपू
जयतिलोकेशंनाकलोकंव्रजेन्नरः भविष्योत्तरेपि ज्यैष्ठेमासितथाषाढेश्रावणेचतथापरे अपरे भाद्रपदेमासि

पूजयेच्चतुरोमासान्नीलोत्पलकदंबकैः त्रिपुरांतकरंशंभुं शिवलोकेवसेन्नरः ज्यैष्ठकृष्णनवम्यां दुर्गासरस्वतीपूजा ज्यैष्ठकृष्णदशम्यांतिथिपत्वेनधर्मपूजेत्युभयदशमीव्रतं ज्यैष्ठकृष्णैकादशीअपरा युधिष्ठिरउवाचज्यैष्ठस्यकृष्णपक्षेचकावाह्येकादशीभवेत् एतदाचक्ष्वमेकृष्णयावैपापस्यमोचनी श्रीकृष्णउवाचसाधुपृष्टंत्वयाराजन्लोकानांहितकाम्यया ज्यैष्ठस्यकृष्णपक्षेतुह्यपरानामनामतः एकादशीमहाराजमहापातकनाशिनी ब्रह्महामद्यपःस्तेयीगोत्रहाभ्रूणहा तथा अपरासेवनाद्राजन्पूतोभवतिमानवः कूटमानीकूटसेवीकूटसाक्ष्यंवदेन्नरः तुलाकूटकरःपापीकूटभाषारतश्चयः ज्योतिषांकूटगणकःकूटायुर्वैदिकोभिषक् कूटशास्त्रप्रवक्ताचविज्ञेयानरकौकसः अपरासेवनादेषांपापंनश्यतिनान्यथा क्षत्रियोयःक्षात्रधर्मंत्यक्त्वायुद्धात्पलायते सगच्छेन्नरकंघोरंयावदिंद्राश्चतुर्दश शिष्यःशास्त्रंपठित्वायोगुरुंनिंदतिनित्यशः चतुराशीतिकल्पांतंरौरवेनरकेवसेत् स्वभर्तारंपरित्यज्ययासेवेत्परपूरुषं सानारीनरकंगच्छेद्यावदाभूतसंप्लवं अपरासेवनादेषांपापंनश्यतिनान्यथा कथयिष्यामिमाहात्म्यमपरायानृपोत्तम शृणुष्वपरयाभक्त्यासर्वपापप्रणाशनं पुष्करेचप्रयागेचकाश्यांचनृपसत्तम त्रिष्वरण्येषुराजेंद्रनदीनांसंगमेषुच केदारेचविशालायां जंबूमार्गेतथैवच हरिद्वारेकनखलेकुशावर्तेतथैवच ॥ कोटितीर्थेप्रभासेचकुरुक्षेत्रेचपांडव द्वारिकायांचगोमत्यांगंगासागरसंगमे तीर्थेष्वेतेषुराजेंद्रसेव्यमानेषुयत्फलं तत्फलंसमवाप्नोतिह्यपरैकादशीव्रतात् रविग्रहेकुरुक्षेत्रेदानहोमनिषेवणात् गयायांपिंडदानेनप्रयागेस्नानमात्रतः यत्फलंमुनिभिःप्रोक्तमपरासेवनात्तुतत् नातःपरतराकाचित्पुण्याशुभफलप्रदा अर्धप्रसूतांगांराजन्योददातिद्विजन्मने तेनैवपृथिवीदत्तासप्तद्वीपसागरा तस्माच्छतगुणंपुण्यमपराव्रतसेवनात् लोकानांचैवसर्वेषांहितायकथितातव माहात्म्यश्रवणादस्यादशगोदानजंफलं स्त्रीपुमान्समवाप्नोतिनात्रकार्याविचारणा इतिब्रह्मांडपुराणे पद्मपुराणेच ज्यैष्ठकृष्णापरैकादशीव्रतकथा

ज्यैष्ठकृष्णद्वादश्यांतार्थपत्वेनहरिपूजाकार्या ज्यैष्ठकृष्णत्रयोदश्यांवटसावित्रीव्रतारंभःकार्य्यः पक्षप्रदोषव्रतम
पिकार्य्यम् अत्रसावित्रीव्रतारंभे अमावास्यांपूर्णिमानुरोधेनयथात्रिरात्रसंपत्तिस्तथात्रयोदशीकार्य्येतिकथायामु
क्तं कृत्यरत्नावल्याममापूर्णिमयोः प्राधान्याभिधानात् ज्यैष्ठकृष्णचतुर्दशीमाहेश्वरकल्पादितत्रश्राद्धकल्पा
दिकृत्योक्तंकार्य्यम् अस्यामेवोमासतीजन्मदिनव्रतंस्त्रीभिः सौभाग्याप्तयेकार्यम् तथोक्तंनारदीये ज्यैष्ठकृष्णच
तुर्दश्यांजातापूर्वमुमासती तस्मात्सातत्रसंपूज्यास्त्रीभिःसौभाग्यवृद्धये उपहारैश्चविविधैर्गीतनृत्योत्सवादिभिः
होमैःपयोभिर्वस्त्रैश्चपत्रपुष्पैःसुगंधिभिरिति अथज्यैष्ठस्यामावास्यायांसावित्रीव्रतम् ज्यैष्ठमास्यमावास्याय।
सावित्रीव्रतमुत्तमं अवैधव्यायकुर्वीतास्त्रियःसर्वाः समन्विताइतिराजमार्तंडे उक्तंचनिर्णयामृतेभविष्ये ज्येष्ठमायां
तथाज्येष्ठेवटमूलेमहामतिः त्रिरात्रोपोषितानारीविधिनानेनपूजयेत् अशक्तौतुत्रयोदश्यांनक्तंकुर्य्याज्जितेंद्रिया
अयाचितंचतुर्दश्याममायांसमुपोषणम् अथव्रतविधिः उद्यापनंच नद्यादौ तिलामलकरजनीविलेपनपूर्वकंस्ना
त्वावार्षिकत्वात् पूजादिकंनिर्वर्त्य उद्यापनपूजादिसंकल्पंकुर्यात् तद्यथा तिथ्यादिकमादावुच्चार्य्यममभर्तुःपुत्रा
दीनांचायुरारोग्यैश्वर्य्यादिप्राप्तिपूर्वकमिहजन्मनि जन्मांतरेच आत्मनश्चावैधव्यप्राप्तये आचरितवटसावित्री
व्रतोद्यापनपूजादिकमहंकरिष्ये इतिसंकल्प्य वृताचार्योवटमूलेगृहेवा वेदिकांविधाय तत्रसर्वतोभद्रंविरच्यतत्र
ब्रह्मादिदेवताःसंपूज्य तत्रकलशद्वयंप्रतिष्ठाप्य एकस्मिन्कलशेहैमं ब्रह्माणं ब्रह्मयज्ञानमितिमंत्रेण गायत्रींमंत्रे
णसावित्रींहैमीप्रतिष्ठाप्य तदुत्तरद्वितीयकुंभे पलादधिकराजतपर्यंके हैमीसत्यवत्सावित्रींयमनारदप्रतिमाः
संस्थाप्यनाममंत्रैरावाह्य पुरतः काष्ठभारंकुठारंचहैमंराजतंचनिधायपूजयेत् अत्राशक्तौएकस्मिन्कलशेएकस्या

मेवमूर्त्तीसवषापूजन पुष्पपूजा।त्तरंनाममंत्रेरगपूजा सावित्र्यपादौपू- सावित्र्यै जानुनीकमलपत्राक्ष्यै कटिंभूनधा
रिण्यैउदरंपू- गायत्र्यैकटिंपू- ब्रह्मप्रियायैशिरःपू-पत्रपुष्पपूजानंतरं अर्घ्यंदद्यात् रजतादिपात्रेणद्वयोरपिउँकार
पूर्वकेदेविवीणापुस्तकधारिणि वेदमातर्नमस्तेस्तुअवैधव्यंप्रयच्छमे पतिव्रतेमहाभागेभर्तुश्चप्रियवादिनि अवै
धव्यंचसौभाग्यंदेहित्वंममसुव्रते पुत्रान्पौत्रांश्वसौभाग्यंगृहाणार्घ्यंनमोस्तुते अथब्रह्मसत्यवतोरर्घ्यदानं त्वया
सृष्टंजगत्सर्वंसदेवासुरमानुषं सत्यव्रतधरादेवब्रह्मरूपनमोस्तुते अथयमायअर्घ्यदानं त्वंधर्मसाक्षीलोकानांशु
भाशुभविवेककृत् वैवस्वतगृहाणार्घ्यंधर्मराजनमोस्तुते ततोनारदीयार्घ्यदानं नारदायनमस्तुभ्यंसुरेशादिभिर
र्चित गृहाणार्घ्यंमयादत्तमवैधव्यंप्रयच्छमे अथसर्वेषांप्रार्थना सावित्रीब्रह्मगायत्रीसर्वदाप्रियभाषिणी तेनस
त्येनमापाहिदुःखसंसारसागरात् मयाकृतंमहाघोरंजन्मांतरशतैरघं भस्मीभवतुतत्सर्वमवैधव्यंप्रयच्छमेब्रह्मस
त्यवतोः प्रार्थना अवियोगोयथादेवसावित्र्यासहतेविभो अवियोगस्तथास्माकंभूयाज्जन्मनिजन्मनि सावित्र्याः
प्रार्थना सावित्रीत्वंयथादेविचतुर्वर्षशतायुषं पतिंप्राप्तासिगुणिनंममदेवितथाकुरु यमप्रार्थना कर्मसाक्षिन्नज
गत्पूज्यसर्ववंद्यप्रसीदमे संवत्सरव्रतंसर्वंपरिपूर्णंतदस्तुमे ततःसुवासिनीःसंपूज्य वायनानिदद्यात् कथाश्रवणा
दिना रात्रिंनयेत् प्रातःअग्निंप्रतिष्ठाप्यअन्वादध्यात् सावित्रींगायत्रीमंत्रेणपायसघृतदूर्वातिलव्रीहियवद्रव्यैःप्र
त्येकमष्टोत्तरशतसंख्याकाहुतीभिर्ब्रह्माणंधर्मराजंनारदंचव्याहृतिमंत्रेण तिलव्रीहियवद्रव्यैः प्रत्येकमष्टोत्तरश
तसंख्याहुतिभिर्ब्रह्मादिदेवताश्चैकैकयाज्याहुत्या पक्षे सत्यव्रतसावित्र्योर्ब्रह्मसावित्र्योश्च यवाहुत्याहु
त्वा पृथक् होमादिकंनास्तीति पूजादौ तन्नाममंत्राभ्यामेव तयोः पूजाइत्युक्तत्वात् एवंहोमंसंपाद्य तत
श्चतुर्विंशतिर्द्वादश अष्टौवाचत्वारि मिथुनानि वस्त्रादिनासंपूज्य पूरिकामोदकमंडकादिकूष्मांडनारिकेल

मातुलुंगदाडिमबीजपूरादिफलहरिद्राकुंकुमकेसरविचूर्णकज्जलकंठसूत्रकंकणमौक्तिकपादभूषणंवस्त्रकंचुकीआदर्श पात्रादिदक्षिणातांबूलादियुतं सूर्पस्थंनवंसूर्पसहितंवायनंदद्यात् तत्रमंत्रःसोपस्करंद्विजश्रेष्ठव्रतसंपूर्तिकारकं वाय नंतेप्रयच्छामिसावित्रीप्रीयतामिति ततःपीठंव्रतपूर्त्तयेगांचदत्त्वा सदन्नेनब्राह्मणान्संतर्प्य आशिषोगृहीत्वा इष्टज नैः सहभुंजीत इयानत्रविशेषः रात्रौअरुंधतीं दृष्ट्वा संपूज्य अर्घ्यंदद्यात् अरुंधतिनमस्तुभ्यंवसिष्ठस्यप्रियेशुभे पुत्रान्देहिसुखंदेहिगृहाणार्घ्यंनमोऽस्तुते इत्यर्घ्यंदत्त्वाभुंजीत अथात्रपंचतपोव्रतं मात्स्ये ज्यैष्ठेपंचतपाःसायंहेम धेनुप्रदोभवेत् यात्यष्टमीचतुर्दश्योरुद्रव्रतमिदंस्मृतं ज्यैष्ठेअष्टम्यांचतुर्दश्यांच शुक्लायांपंचतपाःपंचाग्निव्रतधृक्च तुर्दश्यांसायंकालेव्रतांतेहेम्नोधेन्वाश्चदानाद्दिवंयातीत्यर्थः हेमधेन्वोरितिषष्ठीसमासः षष्ठ्यर्थलक्षणायते तथाचा ग्नेये ज्यैष्ठेपंचतपाःसायंचतुर्दश्यष्टमीषुच यःकरोतिसुवर्णस्यधेनुदानंद्विजातये सयातिशांकरंलोकंरुद्रव्रतमिदं स्मृतम् धेनुंसौवर्णींशेषंपूर्ववत्इति इंद्रव्रतं ज्यैष्ठशुक्लपक्षेकर्त्तव्यंसप्ताहमात्रसाध्यं अत्राशक्तौशुक्लपक्षे अष्टमी चतुर्दशीमात्रेपिवाकार्यम् तत्रैवास्यसमाप्तिदर्शनात् अष्टमीचतुर्दश्योःप्रत्येकदिनसाध्यंवा अस्य समाप्तिश्चतुर्द श्यामेवोक्तासायंकालएवेत्युक्तत्वात् वामनपुराणे शुक्लपक्षेदानमुक्तम् उदकुंभांबुधेनुंचतालवृंतंसचंदनं त्रिवि क्रमस्यप्रीत्यर्थंदातव्यंसाधुभिःसदेति ज्यैष्ठप्रकरणात् सदाज्यैष्ठशुक्लपक्षेएवेदंदानं प्रतिवर्षंप्रदेयमितिसदापद द्योतनाभिप्रायः शिष्टाश्चाप्युदाहरंति योवृषवर्तिनिसवितरिशिरीषवरबीजमश्नाति सनरःखगपतिसदृशोनाग कुलंदृश्यतेसततम्बीजवरेण कीटाद्यविद्धता ज्यैष्ठशुक्लप्रतिपदिधामारोग्यप्रतिपद्व्रतांगत्वेन वरुणाख्यसूर्यपूजा व्रतंकार्यं नारदीये अत्रकरवीरव्रतमुक्तं अथज्यैष्ठेशुक्लपक्षेपक्षत्यांदिवसोदये देवोद्यानभवंहृद्यंकरवीरंसमर्चयेत् रक्त तंतुपरीधानंगंधधूपविलेपनैः प्रभूतसप्तधान्यैश्चनारंगैर्बीजपूरकैः अभ्युक्ष्याभ्युक्ष्यतोयेनमंत्रेणात्थक्षमापयेत्

ग्राह्या वृद्धत्तयातथारंभासावित्रीवटपैतृकी कृष्णाष्टमीचभूताचकर्त्तव्यासंमुखीतिथिरितिस्कांदोक्तेः अस्याःकथाविधा
नंच भविष्ये युधिष्ठिरउवाच स्त्रीणांसंपद्यतेयेनमर्त्यलोकेगृहेशुभं पतिप्रेमतथात्यंतंतन्मेब्रूहिव्रतंशुभ श्रीकृष्ण
उवाच एकदापार्वतीशंभूस्थितौमुनिसुरावृतौ कैलासशिखरेरम्येनानाधातुविचित्रिते नानाद्रुमलताकीर्णेनाना
पुष्पोपशोभिते शंकरःपार्वतींप्राहकिंत्वयासद्व्रतंकृतं वामोरुयेनमेत्यंतंप्रियासिवरवर्णिनि आगच्छजानुदेशंमेसुप्र
सन्नाननाप्रिये ब्रूहिचावितथंसर्वंत्वयापार्वतियत्कृतं इत्युक्ताप्रणताभूत्वागौरीप्राहशिवंशुभा तृतीयायांसमाची
र्णंमयारंभाव्रतंशुभं तेनमेत्वंमनोहारिभर्ताभूतोसिशंकरईश्वरीचाप्यहंस्त्रीणांतवदेहार्धहारिणी ईश्वरउवाच कीदृशं
तद्व्रतंभद्रेसर्वसौख्यप्रदायकं ब्रूहिपार्वतियत्नेनयच्चीर्णंपितुरंतिके गौर्युवाच पुराहंदेवतिष्ठामिकुमारीभवनेपितुःहि
मवद्गह्वरेरम्येसखीगणसमावृता ततोहमनयाप्रोक्तास्वपित्राचाहिमाद्रिणा पुत्रिरंभाव्रतंचीर्णंचिरसौभाग्यवर्धनं
येनप्रारब्धमात्रेणसर्वसंपत्स्यतेतव सौभाग्यंश्रीगणैश्वर्यंमहादेवीपदंततः एवंकरोमितेतातमयाचोक्तंवचःपितुः
मनोभिलषितंकांतंयेनप्राप्नोमिशंकरं मेनोवाच अद्यशुक्लतृतीयायांस्नात्वानियमतत्परा कुरुपार्श्वेषुपंचाग्नीनुज्ज्व
लमानान्हुताशनान् गार्हपत्यंदक्षिणाग्निमानायाहवनीयकं पंचमंभास्करंतेजइत्येतेपंचवह्नयः एतेषांमध्यमाभू
त्वातिष्ठपूर्वमुखाचिरं सर्वाभरणसंयुक्तांदेवीमभिमुखींकुरु महालक्ष्मींमहाकालींमहामायांमहामहीं चतुर्भुजांध्या
नपरांपंकजोपरिसंस्थितां मृगाजिनच्छन्नकुचांजटावल्कलधारिणीं गंगाचयमुनासिंधुःशतद्रुर्नर्मदानदी सरस्व
तीवैतरणीसैवप्रेक्षामहासती तस्याश्चप्रोक्षणपराभवतद्भावभाविता होमंकुर्युर्यतात्मानोब्राह्मणाःसर्वतोदिशं दे
व्याःपूजाप्रकर्त्तव्यापुष्पधूपादिनाततः बहुप्रकारैर्भक्ष्यैश्चनैवेद्यैर्घृतपाचितैःस्थापयेत्पुरतोदेव्याःपृथक्सौभाग्यमेव
चजीरकंतृणराजश्चकुसुंभंकुंकुमंतथा निष्पावाःपावनतरालवणंशर्करागुडं पुष्पमंडपिकाकार्य्यागंधपुष्पाधिवासि

व्र०र०
ज्यैष्ठ०
४

करवीरवृषावासनमस्तेभानुवल्लभ दंभोलिभृत्सदुर्गादिदेवानांसततंप्रिय आकृष्णेनेतिवेदोक्तमंत्रेणेत्थंक्षमापयेत्
एवंभक्त्यासमभ्यर्च्यदत्वाविप्रायदक्षिणां प्रदक्षिणंततःकृत्वापश्चात्स्वभवनंव्रजेत् इदंकरवीरपूजाव्रतं भविष्योत्तरे
पि एतद्व्रतंपुरापार्थसूर्याराधनकाम्यया अनुष्ठितंविक्षुभयासावित्र्या सत्यभामया दमयंत्यासरस्वत्यागायत्र्या
गंगयातथा अन्याभिरपिनारीभिर्मर्त्यलोकेप्यनुष्ठितं करवीरव्रतंपार्थसर्वसौख्यफलप्रदं संपूज्यरक्तकुसुमार्चित
सर्वशाखंनीलैर्दलैस्ततततनुंकरवीरवृक्षं भुक्त्वामनोभिलषितान्भुविभव्यभोगांस्तेवैप्रयांतिभवनंभरताग्रभानोः अ
थास्यामेवज्यैष्ठशुक्लप्रतिपदि दशहराव्रतांगत्वेन गंगापूजास्तवादिप्रारंभः कार्य्यः तदुक्तंकाशीखंडे ज्यैष्ठे
मासिसितेपक्षेप्राप्यप्रतिपदंतिथिं दशाश्वमेधिकेस्नात्वामुच्यतेसर्वपातकैः एवंसर्वासुतिथिषुक्रमस्नायीनरोत्तमः
आशुक्लपक्षदशमींदशजन्माघमुत्सृजेदितिदशहरागंगास्तोत्रं दशहरादशमीविधाने वक्ष्यमाणं ज्ञेयम् ज्यैष्ठशु
क्लद्वितीयायांचतुर्वक्ररूपभानुपूजा नारदीये ज्यैष्ठशुक्लद्वितीयायांभास्करंभुवनाधिपं चतुर्वक्रस्वरूपंचसमभ्यर्च्यवि
धानतः भोजयित्वाद्विजान्भक्त्याभास्करंलोकमाप्नुयात् इयंज्यैष्ठशुक्लद्वितीयाकलिंजनयंती तदुक्तंज्यैष्ठशुक्लद्वितीया
यांबौद्धः कल्किर्भविष्यतीति नभस्येचद्वितीयायांबलभद्रोभवत्तदेत्यादि इयंद्वितीयासोपपदा इतिकालादर्शे सि
ताज्यैष्ठेद्वितीयाचआश्विनेदशमीसिता चतुर्थीद्वादशीमाघेएताःसोपपदाःस्मृताइति अत्रवेदाध्ययननिषेधो नार
दीये युगादिषुचसर्वासुतथामन्वंतरादिषु अनध्यायंप्रकुर्वीततथासोपपदास्वपीति ज्यैष्ठशुक्लतृतीयायांरंभाव्रत
मुक्तं नारदीये भविष्येच अथज्यैष्ठतृतीयातुशुक्लारंभेतिनामतः तस्यांसभार्य्यंविधिवत्पूजयेद्ब्राह्मणोत्तमम् गन्ध
पुष्पांशुकाद्यैस्तुनारीसौभाग्यकाम्यया रंभाव्रतमिदंविप्रविधिवत्समुपोषितं ददातिवित्तपुत्रांश्चमतिंधर्मेशुभाव
हां माधवीये भविष्येऽपि भद्रेकुरुष्वयत्नेनरंभाख्यंव्रतमुत्तमं ज्यैष्ठशुक्लतृतीयायांस्नातानियमतत्परेति साच विद्धा

ता पद्मासनेनसंतिष्ठेद्यावत्परिणतोरविः ततःप्रणम्यरुद्राणींमंत्रमेतदुदीरयेत् वेदेषुसर्वशास्त्रेषुदिविभूमौधरात
ले दृष्टःश्रुतश्चबहुशोनशक्त्यारहितःशिवः त्वंशक्तिस्त्वंस्वधास्वाहात्वंसावित्रीसरस्वती पतिंगृहंदेहिदेविवसु
देहिनमोस्तुते एवंक्षमापयेद्देवींप्रणिपत्यपुनःपुनः देहिभक्त्यागृहंरम्यंविचित्रंबहुभूमिकं छाद्यकाटारकेदारक
पोतालिविभूषितं कुड्यस्तंभगवाक्षाढ्यंमणिमंडिततोरणं पद्मरागमहानीलवज्रवैदूर्य्यभूषितं गृहदानविधाने
नब्राह्मणायतपस्विने सपत्नीकायसंपूज्यसर्वोपस्करसंयुतं सुवासिनीभ्यस्तद्दद्यांनैवेद्यंसूर्पसंस्थितं निर्वर्त्यविधि
नानेनततः पश्चात्क्षमापयेत् दांपत्यानिचपूज्यानिचतुर्थ्यांमधुरैरसैः इत्युक्तयामयाचीर्णंहररंभाव्रतंपरं व्रतांते
गस्त्यमुनयेदत्तंगृहवरंशुभं लोपामुद्राप्रियापत्नीतस्यवेश्मनिपूजिता तेनधर्मेणदेवेत्वंभर्तालब्धोसिशंकर अर्ध
कायेस्थितातेनस्त्रीणांज्येष्ठापिचेश्वरी अतएतद्व्रतंरम्यंयाश्चरिष्यंतियोषितः कौंतेयपुरुषोवापिस्यातंब्रह्म व्रतंभुवि
तासांपुत्रागृहंभोगाःकुलवृद्धिर्भविष्यति स्त्रीणांचातुलसौभाग्यंगार्हस्थ्यंसार्वकामिकं वालवृद्धस्थमध्यानांरूपलाव
ण्यवृंहणं सपत्नीदर्पदलनंवशीकरणमुत्तमं अनेनव्रतधर्मेणपरलोकेयुधिष्ठिर चिंतितोवापिसंपूर्णः पिंडवंधः
प्रजायते मर्त्यलोकेशुभेदेशे शुभेग्रामेशुभेपुरे हिमवद्विंध्ययोर्मध्येचार्य्यावर्त्तेमनोहरे उत्पद्यचशुभेवासे
पूर्वोत्पन्न धनेकुले मृतःशक्रपुरंयातिततोविष्णुपुरंव्रजेत् ततःशिवपुरंयातिव्यासस्यवचनंयथा यद्रंभ
यामलभयाथहरेस्ततश्चगौर्य्या हिमाद्रिभवनस्थितायापिचीर्णं तस्याव्रतंभुविकरोतिरतास्वधर्मेब्रह्मे
शकेशवपतिंसुखदंलभेत्सा इति भविष्योत्तरे पंचाग्निसाधनंरंभाव्रतं ज्यैष्ठशुक्लतृतीयायांकार्यंअस्यो
द्यापनं यथाशक्तिगृहदानसहितंकार्य्यं गृहदानं कूर्मपुराणे शक्तितःसर्वसंपूर्णंगृहंरम्यमथापिवा सदक्षिणंद्विजे
दत्त्वाब्रह्मलोकंव्रजेन्नरः गारुडेच ऐष्टिकंदारवंवापिमृण्मयंवापिशक्तितः सर्वोपस्करणोपेतंददातिविपुलंगृहं

ब्राह्मणायदरिद्रायविदुषेचकुटुंबिने क्रीडित्वासुचिरंकालंमानुष्यंलोकमागतः भवत्यव्याहतैश्वर्यःसर्वकामसमन्वितः
अथगृहदानप्रयोगः गृहमध्येदक्षिणभागेपंचवर्णरजोभिः पद्मं विलिख्य तदुपरिप्रस्थमात्रान्तिलान्तदुपरिशय्यां
स्थापयित्वा शय्यापरिसौवर्णीलक्ष्मीनारायणंचसंपूज्य प्रतिग्रहीतारंसपत्नीकंप्रतिग्रहार्थंदत्वातंचकरेगृहीत्वास
मंत्रघोषंवक्ष्यमाणमंत्रैर्गृहंप्रवेशयेत् तेचमंत्राः एह्येहिनारायणदिव्यरूपसर्वामरैरर्चितपादपद्म शुभाशुभानंदशुचा
मधीशलक्ष्मीयुतस्त्वंचगृहंगृहाण नमःकौस्तुभनाथायहिरण्यकवचायच क्षीरोदार्णवसुप्तायजगद्धात्रेनमोनमः भू
र्लोकप्रमुखालोकास्तवदेहेव्यवस्थिताः नंदंतियावत्कल्पांतंतथास्मिन्भवमेगृहे त्वत्प्रसादेनदेवेशपुत्रपौत्रैर्युतोगृहे
पंचयज्ञक्रियायुक्तोवसेदाचंद्रतारकं ततस्तंपूर्वस्थापितशय्योपरिउदङ्मुखमुपवेश्यस्वयमासनेप्राङ्मुखउपविश्य
ॐमद्येत्यादिदेशकालकीर्त्तनानंतरममुकगोत्रायामुकशर्मणेब्राह्मणायेदंपक्वेष्टिकादिरचितंयथोपपात्तिसंपादितंकांस्य
ताम्रादिभाजनसर्वधान्यलवणगुडशर्करादिविविधरसोपेतं गोबलीवर्ददासीदासमंचतूलिकावितानादिसर्वोपकरण
युतंसदीपप्रभोज्यान्नसर्वदैवतंगृहं सर्वपापक्षयपूर्वककल्पकोटिशतावधिब्रह्मलोकमहीपत्वादियथाभिलषितकामन
यातुभ्यमहंसंप्रददे शिलाकाष्ठपक्वेष्टिकारचितगृहेतुकल्पकोटिशतावधिनारायणसमीपक्षीरार्णवनिवासकामइति
मृण्मयगृहदानेपि एकैकमन्वंतरावच्छिन्नप्रतिलोकपालपुरनिवासकामइति इहतुमनोभिलषितमहेश्वरप्रतिमभर्त्तुर
तिप्रेमान्वितस्थिरसौभाग्यप्राप्तयेरंभातृतीयाव्रतोद्यापनसांगतावाप्तयेइदंतुभ्यमहंसंप्रददे ततःप्रार्थना इदंगृहंगृ
हाणत्वंसर्वोपस्करसंयुतं तवविप्रप्रसादेनममास्त्वभिमतंफलं गृहंममविभूत्यर्थंगृहाणत्वंद्विजोत्तम प्रीयतांमेजगन्ना
थोवास्तुरूपीजनर्दनः ततःप्रतिग्रहीतादेवस्यत्वेति यजुषाप्रतिगृह्णीयात् कामस्तुतिंचपठेत् ततःस्वर्णसहस्र
मारभ्यैकसुवर्णपर्यंतंदानदक्षिणा यथाशक्तिप्रदेया पादुकोपानच्छत्रचामरादिकंदद्यात् संपन्नंवाप्यसंपन्नं

गृहोपस्करभूषणं सर्वसंपूर्णमेवास्तुत्वत्प्रसादाद्द्विजोत्तमेतिप्रार्थयेत् अस्यफलं मात्स्ये यएवंसर्वसंपन्नंपक्केष्टाविनिवे
दयेत् कल्पकोटिशतंयावद्ब्रह्मलोकेमहीयते शैलजंदारुजंवापियोदद्याद्विधिपूर्वकं वसेत्क्षीरार्णवेरम्येनारायणसमी
पतः मृण्मयंवापियोदद्याद्गृहंसुपस्करान्वितं पुरेतुलोकपालानांप्रातिमन्वंतरंवसेत् अत्रवास्तुपूजनमपिकार्यं मंड
पवेदिपूजासर्वतोभद्रमंडलदेवतापूजाग्रहहोमादिकंचाचार्यानुमत्यायथाशक्तिकुर्यात् चतुर्दिक्षुचत्वारिकुंडानिवि
धायदक्षिणाग्निप्रमुखाग्निपूजाहोमादिकं ब्राह्मणैःकारयित्वा दक्षिणावस्त्रगोदानादिकंयथाशक्तिकुर्यात् इतिसोद्या
पनंरंभातृतीयाव्रतम् अस्यांसौभाग्यशयनव्रतांगत्वेनललितादेवीपूजा घृतप्राशनंगौरीपूजाव्रतंमंदारपुष्पप्राशनंच
इतिज्यैष्ठशुक्लतृतीयाव्रतानि ज्यैष्ठशुक्लचतुर्थ्यां सतीव्रतमुक्तं नारदीये ज्यैष्ठशुक्लचतुर्थ्यांतुसतीव्रतमनुत्तमं
कृत्वागणपतेर्मातुर्लोकेमोदेतत्समं निर्णयामृतेअस्यामुमाजन्मोक्तं ज्यैष्ठशुक्लचतुर्थ्यांतुजातापूर्वमुमासती तस्मा
त्सातत्रसंपूज्यास्त्रीभिःसौभाग्यवृद्धये उपचारैश्चाववेधैर्गीतनृत्योत्सवादिभिः होमैःपयोभिर्वस्त्रैश्चपत्रपुष्पैःसुगं
धिभिरिति ज्यैष्ठशुक्लपंचम्यांपितृपूजनं नारदीये तथाज्यैष्ठस्यपंचम्यांपितॄनभ्यर्चयेत्सुधीः सर्वकामफलावाप्त्यै
वायनैर्विप्रभोजनैः ज्यैष्ठशुक्लषष्ठ्यांदिननाथपूजाव्रतम् ज्यैष्ठमासेशुक्लषष्ठ्यांविधिनेष्ट्वादिवाकरं लभतेवांछितान्कामांस्त
त्प्रसादान्नसंशयः ज्यैष्ठशुक्लषष्ठ्यामेवस्कंदपूजाव्रतमपिकार्यं ज्यैष्ठशुक्लसप्तम्यामिंद्ररविपूजाव्रतंनारदीये ज्यैष्ठेतुशुक्ल
सप्तम्यांजातइंद्रोरविःस्वयं तंसंपूज्यविधानेनसोपवासोजितेंद्रियः स्वर्गतिंलभतेविप्रदेवेंद्रस्यप्रसादतः ज्यैष्ठशुक्लाष्ट
म्यांदेवीपुराणोक्तंशुक्लादेवीपूजाव्रतं शुक्लाष्टम्यांपुरादेवीशुक्लादेवीमहाशनिं बधायदानवेंद्राणांशुक्ला शुक्लेप्रपूजयेत्
अशनिजग्राहेतिशेषः नारदीयेप्येवं ज्यैष्ठेशुक्लेतथाष्टम्यांयोदेवींपूजयेन्नरः सविमानेनचरतिगंधर्वाप्सरसांगणैः
ज्यैष्ठशुक्लनवम्यामुमाव्रतंनारदीये ज्यैष्ठशुक्लनवम्यांतुसोपवासोनरोत्तमः उमांसंपूज्यविधिवत्कुमारींभोजयेद्द्विजान्

स्वशक्त्य दाक्षिणां दत्त्वाशाल्यन्नं पयसाप्लुतं उमाव्रतमिदं विप्रयःकुर्य्याद्विधिवन्नरः सभुक्त्वेह वरान्भोगानंतेस्वर्गं
व्र०र० गतिंलभेत् अथैवंभविष्योत्तरेपि उपवासपरोभूत्वानवम्यांपूजयेदुमां ब्राह्मणीमितिवैनाम्नाश्वेतरूपेणरूपिणीं ज्ये
ज्येष्ठ० ष्ठमासिनृप श्रेष्ठकृत्वानक्तस्य वैविधिं शाल्यन्नंपयसोपेतंस्वयंभुंजीतवाग्यतः कुमारीर्भोजयेद्भक्त्यास्वशक्त्याब्राह्म
६ णांस्तथेति ज्यैष्ठशुक्लदशमीदशहराख्या तदुक्तंनारदीये ज्यैष्ठशुक्लदशम्यांतुजाह्नवीसरितांवरा समायाताधरांस्व
र्गात्तस्मात्सापुण्यदास्मृता अत्रदशयोगविशेषस्तत्रैव ज्यैष्ठःशुक्लदलंहस्तोबुधश्चदशमीतिथिः गरानंदव्यतीपा
ताःकन्येंदुर्वृषभास्करः दशयोगःसमाख्यातोमहापुण्यतमोमतः हरतेदशपापानितस्माद्दशहरास्मृता अस्यांयो
जान्हवींप्राप्यस्नातिसंप्रीतमानसःविधिनाजान्हवीतीयेसयातिहरिमंदिरं हेमाद्रौभविष्ये अस्याःकेवलदशम्याएव
हस्तमात्रयोगेदशहरात्वमुक्तम् ज्यैष्ठेमासिसितेपक्षेदशमीहस्तसंयुता हरतेदशपापानितस्माद्दशहरास्मृता॥ वारा
हेतु गंगायाएवदशहरेतिनामविशेषः दशम्यांशुक्लपक्षेतुज्यैष्ठमासिकुजेहनि अवतीर्णायतःस्वर्गाद्धस्तर्क्षेचसरिद्वरा
हरतेदशपापानितस्माद्दशहरास्मृता तस्यांस्नानंप्रकुर्वीतदानंचैवविशेषतइति स्कांदेपिदशयोगउक्तोयथा ज्यैष्ठमा
सिसितेपक्षेदशम्यांबुधहस्तयोः गरानंदव्यतीपातेकन्याचंद्रेवृषेरवौ दशयोगेनरःस्नात्वासर्वपापैःप्रमुच्यते अत्र
बुधभौमयोर्योगेकल्पभेदेनव्यवस्था इयंच यत्रयोगबाहुल्यंतत्रैवकार्य्या योगाधिक्यश्रवणात् ज्यैष्ठमलमासेसति
योगविशेषेण तत्रैवकार्य्यानतुशुद्धे दशहरात्वोत्कर्षश्चतुरष्वपियुगादिषिवातिवदितिहेमाद्रौऋष्यशृंगोक्तेः तथाच
ब्रह्मपुराणेज्यैष्ठस्यशुक्लदशमीसंवत्सरमुखीस्मृता तस्यांस्नानंप्रकुर्वीतदानंचैवविशेषतइति इयंचयुगादिवत्स्वतंत्रैव
योगविशेषंविनापिदशपापहरेति तथाचस्कांदे यांकांचित्सरितंप्राप्यदद्याद्दर्भैस्तिलोदकं मुच्यतेदशभिःपापैर्महा
पातकसंभवैः एवंज्यैष्ठशुक्लदशम्यां नदीस्नानमात्रस्यदशविधपापनिवृत्तिःफलं एवंदानस्यापि तथाच ज्यैष्ठमासि

सितेपक्षेदशमीवुधसंयुता हरतेदशपापानितस्माद्दशहरास्मृता अत्रवुधयोगप्राधान्यं अत्रहस्तयोगोऽधिकः
सर्वत्रतिलतर्पणेतिलयोगस्यतुल्यार्थत्वमपेक्षते नदीमात्रस्नानेदशविधपापनिवृत्तिरितिफलविशेषः तथाज्यैष्ठशुक्लद
शम्यांतुभवेद्भौमादिनंयदि ज्ञेयाहस्तर्क्षसंयुक्तासर्वपापहरातिथिः तथाच गंगास्नानात्सिताज्यैष्ठेदशमीहस्तसंयु
ता हरतेदशपापानितस्माद्दशहरास्मृतेतिकृत्यमहार्णवेगांगेयाख्येयोगानिवंधेच ज्यैष्ठमासिक्षितिसुतादिनेशुक्लपक्षे
दशम्यांहस्तेशैलान्निर्गमयदियंजान्हवीमर्त्यलोके पापंतस्यांहरतिहितिथौसादशेत्याहुरार्य्याःपुण्यंदद्यादपिदशगु
णंवाजिमेधायुतस्य एवंचात्र हस्तभौमयुतायांज्यैष्ठशुक्लदशम्यां गंगास्नातस्यदशविधपापनाशवाजिमेधायुतशत
गुणपुण्यप्राप्तिःफलं दशविधपापानितु परिभाषितानि भविष्यत्पुराणे स्कंदपुराणेकाशीखंडेच परद्रव्येष्वभि
ध्यानंमनसानिष्टचिंतनं वितथाभिनिवेशश्चमानसंत्रिविधंस्मृतम् १ पारुष्यमनृतंचापिपैशुन्यंचापिसर्वशः
असंवद्धप्रलापश्चवाङ्मयंस्याच्चतुर्विधम् २ अदत्तानामुपादानंहिंसाचैवाविधानतः परदारोपसेवाचकायिकंत्रिविधं
स्मृतम् अभिध्यानं जिघृक्षा अत्रविशेषःकाशीखंडे ज्यैष्ठमासिसितेपक्षेप्राप्यप्रतिपदंतिथिं दशाश्वमेधिकेस्नात्वामु
च्यतेसर्वपातकैः एवंसर्वासुतिथिषुक्रमस्नायीनरोत्तमः आषाढशुक्लनवमींप्रतिजन्मादिमुत्सृजेदिति ज्यैष्ठशुक्ल
प्रतिपदमारभ्याषाढशुक्लनवम्यंतं काश्यांदशाश्वमेधिकेस्नानं दशाश्वमेधेश्वरदर्शनं तथाच लिंगंदशाश्वमेधेश
दृष्ट्वादशहरातिथौ दशजन्मार्जितैःपापैस्त्यज्यतेनात्रसंशयः दशहरादशमीविधानं भविष्योत्तरकाशीखंडयोः
निशायांजागरंकृत्वासमुपोष्यचभक्तितः पुष्पैर्गंधैश्चनैवेद्यैःफलैश्चदशसंख्यया तथादीपैश्चतांबूलैःपूजयेच्छ्रद्धया
न्वितः स्नात्वाभक्त्यातुजान्हव्यांदशकृत्वाविधानतः दशप्रसृतिभिश्चैवतिलान्सर्पिश्चवैजले सक्तुपिंडान्गुडपिं
डान्दद्याच्चदशसंख्यया ततोगंगातटेरम्येहैमांरौप्येणवातथा गंगायाःप्रतिमांकृत्वावक्ष्यमाणस्वरूपिणीं संस्था

प्यपूजयेद्देवींतदलाभेमृदापिच अथतत्राप्यशक्तश्चेल्लिखेत्पिष्टेनवाभुवि वक्ष्यमाणेनमंत्रेणकुर्य्यात्पूजांविशेषतः नारायणंमहेशंचब्रह्माणंभास्करंतथा भगीरथंचवारीशंहिमवंतंनगेश्वरं गंधपुष्पादिभिःसम्यग्यथाशक्तिप्रपूजयेत् दशप्रस्थतिलान्दद्याद्दशप्रस्थान्यवानपि प्रस्थःषोडशपलानि मुष्टिमात्रंपलंस्मृतमितिमहार्णवेभिधानात् मत्स्यकच्छपमंडूकमकरादिजलेचरान् कारयित्वायथाशक्तिस्वर्णेनरजतेनवा तदलाभेमृण्मयांश्चसंपूज्यकुसुमादिभिःगंगायांप्रक्षिपेदाज्यंदीपांश्चैवात्रदापयेत् पुष्पाद्यैःपूजयेद्गंगांमंत्रेणानेनभक्तितःगंगामंत्रश्च नमःशिवायैप्रथमंनारायण्यैपदंततः दशहरायैपदमितिगंगायैमंत्रएषवै स्वाहांतःप्रणवादिश्चभवेद्विंशाक्षरोमनुः ॐनमःशिवायैनारायण्यैदशहरायैगंगायैस्वाहा मुनिर्व्यासोस्यवैछंदःकृतिर्गंगास्यदेवता त्रिवेदवन्हिवाणाग्निनेत्रवर्णैःषडंगकं अस्यगंगामंत्रस्य वेदव्यासऋषिः कृतिःछंदो गंगादेवता गंगाप्रीत्यर्थेविनियोगः ऋष्यादीन् शिरसिमुखेहृदयेक्रमेणन्यसेत् विनियोगश्चसर्वांगेव्यापकत्वेनन्यस्तव्यः त्रिवन्हिवेदवाणाग्निनेत्रवर्णैःषडंगकंॐनमः १ शिवायै २ नारायण्यै ३ दशहरायै ४ गंगायै ५ स्वाहा ६ इतिषडंगन्यासः अथध्यानं उत्फुल्लामलपुंडरीकनिलया कृष्णेशविध्यात्मिका कुंभेष्टाभयतोयजानिदधतीश्वेतांवरालंकृता हृष्टास्याशशिशेखराखिलनदीशोणादिभिःसेविता ध्येयापापविनाशिनीनकरगाभागीरथीसाधकैः १ लक्षंजपेद्दशांशेनजुहुयात्सघृतैस्तिलैः जयादिशक्तिभिर्युक्तेपीठेभागीरथींयजेत् यजेच्चावसरेष्वंगदलेरुद्रंहरिंविधिं सूर्यंहिमाचलंमेनांभगीरथमपांपतिं दलाग्रतोमीनकूर्ममंडूकमकरानपि हंसकारंडवांश्चक्रवाकान्सारसकानपि चतुरस्रेशक्रमुख्यानायुधैःसंयुतान्यजेत् एवंसंसाधितोमंत्रोभीष्टंयच्छतिमंत्रिणां ज्यैष्ठशुक्लदशम्यांतुविशेषेणभजेद्बुधः दद्याद्दशभ्योविप्रेभ्योदशप्रस्थमितांस्तिलान् प्रस्थःषोडशपलानिमुष्टिमात्रंपलंस्मृतमिति इतिमंत्रमहोदधौ अस्यागायत्रीच नमःशिवायाविद्महे

नारायण्यैधीमहि तन्नोगंगाप्रचोदयात् अत्रगंगास्तोत्रमपिदशवारंपठेत् तदुक्तंभविष्ये तस्यांदशम्यामेतच्चस्तोत्रं गंगाजलेस्थितः यःपठेद्दशकृत्वस्तुदरिद्रोवापिचक्षमः सोपितत्फलमाप्नोतिगंगांसंपूज्यभक्तितः इदंस्तोत्रंचप्रतिप दादिदशमीपर्यंतंदिनवृद्धिसंख्ययापठनीयमितिशिष्टाः अथदशहरागंगास्तोत्रंकाशीखंडे नमःशिवायैगंगायैशि वदायैनमोनमः नमस्तेविष्णुरूपिण्यैब्रह्ममूर्त्यैनमोनमः नमस्तेरुद्ररूपिण्यैशांकर्यैतेनमोनमः सर्वदेवस्वरूपि ण्यै नमोभेषजमूर्त्तये सर्वस्यसर्वव्याधीनांभिषक्श्रेष्ठ्यैनमोस्तुते स्थाणुजंगमसंभूतविषहंत्र्यैनमोस्तुते संसारवि षनाशिन्यैजीवनायैनमोस्तुते तापत्रितयसंहर्त्र्यैप्राणेश्यैतेनमोनमः शांतिसंतानकारिण्यैनमस्तेशुद्धमूर्त्तये सर्वसं शुद्धिकारिण्यैनमःपापारिमूर्त्तये भुक्तिमुक्तिप्रदायिन्यैभद्रदायैनमोनमः भोगायैभोगदायिन्यैभोगवत्यैनमोस्तु ते मंदाकिन्यैनमस्तेस्तुस्वर्गदायैनमोनमः नमस्त्रैलोक्यभूषायैत्रिपथायैनमोनमः नमस्त्रिशुक्लसंस्थायैक्षमावत्यै नमोनमः त्रिहुताशनसंस्थायैतेजोवत्यैनमोनमः नंदायैलिंगधारिण्यैसुधाधारात्मनेनमः नमस्तेविश्वमुख्यायै रेवत्यैतेनमोनमः बृहत्यैतेनमस्तेस्तुलोकधात्र्यैनमोनमः नमस्तेविश्वमित्रायैनंदिन्यैतेनमोनमः परावरशताढ्या यैतारायैतेनमोनमः पृथ्व्यैशिवामृतायैचसुवृषायैनमोनमः पाशजालनिकृंतिन्यैअभिन्नायैनमोस्तुते शांतायैच वरिष्ठायैवरदायैनमोनमः उस्रायैसुखजग्ध्यैचसंजीविन्यैनमोस्तुते ब्रह्मिष्ठायैब्रह्मदायैदुरितायैनमोनमःप्रणता र्तिप्रभंजिन्यैजगन्मात्रेनमोस्तुते सर्वापत्प्रतिपक्षायैमंगलायैनमोनमः शरणागतदीनार्तपरित्राणपरायणे सर्व स्यार्त्तिहरेदेविनारायणिनमोस्तुते निर्लेपायैदुर्गहंत्र्यैदक्षायैतेनमोनमः परात्परपरायैवगंगेनिर्वाणदायिनि गंगे ममाग्रतःपाहिगंगेमेदेविपृष्ठतः गंगेमेपार्श्वयोरेधिगंगेत्वय्यस्तुमेस्थितिः आदौत्वमंतमध्येचसर्वंत्वंगांगतेशिवे त्वमेवमूलप्रकृतिस्त्वंपुमान्परएवहि गंगेत्वंपरमात्माचशिवस्त्वंचनमःशिवे यइदंपठतिस्तोत्रंशृणुयाच्छ्रद्धयापि

व्र०र० यः दशधामुच्यतेपापैःकायवाचिकमानसैः रोगस्थोरोगतोमुच्येतविपद्ग्रश्चविपद्गतः मुच्यतेबंधनाद्बद्धोभीतो
ज्यैष्ठ० भीतेःप्रमुच्यते सर्वान्कामानवाप्नोतिप्रेत्यचात्रीदिवंव्रजेत् दिव्यंविमानमारुह्यदिव्यस्त्रीपरिवीजितः गृहेपिलिखितं
८ यस्यसदातिष्ठतिधारितम् नाग्निचौरभयंतस्यनसर्पादिभयंक्वचित् ज्यैष्ठेमासिसितेपक्षेदशमीहस्तसंयुता साहरे
त्रिविधंपापंबुधवारेणसंयुता तस्यांदशम्यामेतच्चस्तोत्रंगंगाजलेस्थितः यःपठेद्दशकृत्वस्तुदरिद्रोवापिचक्षमः सो
पितत्फलमाप्नोतिगंगांसंपूज्यभक्तितः उपवासीवक्ष्यमाणैर्दशपापैःप्रमुच्यते सर्वान्कामानवाप्नोतिप्रेत्यब्रह्मणिली
यते इतिदशहरागंगास्तोत्रं अस्यांसेतुबंधरामेश्वरस्यप्रतिष्ठापितत्वात् तत्रविशेषेणपूजाकार्या तदुक्तं स्कांदेसे
तुमाहात्म्ये ज्यैष्ठेमासिसितेपक्षेदशम्यांबुधहस्तयोः गरानंदव्यतीपातेकन्याचंद्रेवृषेरवौ दशयोगेसेतुबंधेलिं
गरूपधरंहरम् रामोवैस्थापयामासशिवलिंगमनुत्तमम् इतिज्यैष्ठशुक्लदशम्यांदशहराविधिः ज्यैष्ठशुक्लैकादशी
निर्जला तत्रनिर्जलमुपोष्यैवविप्रेभ्योजलकुंभान्दद्यादितिनिर्णयामृते उक्तं मदनरत्नेस्कांदेपि ज्यैष्ठेमासिनृपश्रे
ष्ठयाशुक्लैकादशीशुभा निर्जलंसमुपोष्यात्रजलकुंभान्सशर्करान् प्रदायविप्रमुख्येभ्योविष्णुलोकेसमोदते तथाच
नारदीये ज्यैष्ठशुक्लैकादशींचनिर्जलांसमुपोष्यतु उदयादुदयंयावद्भास्करस्याद्विजोत्तम प्रभातेकृतनित्यस्तुद्वा
दश्यामुपचारकैः हृषीकेशंसमभ्यर्च्यविप्रान्संभोज्यभक्तितः चतुर्विंशैकादशीनांफलंयत्तत्समाप्नुयात् अथास्याः
कथा भीमसेनउवाच भगवन्देवदेवेशवासुदेवजनार्दन एकादश्यांनभोक्तव्यमितिवेदविदोविदुः एकभक्तंनश
क्नोमिचोपवासस्तुदूरतः वृकनामातुयोवन्हिर्वर्त्ततेजठरेमम प्रतिक्षणंमुहूर्त्तंतुभोजनंक्रियतेमया उपवासंनशक्नो
मिकर्त्तुंदेवकिनंदन तदहंकिंकरोमीहजपहोमादिकंहरे एतद्ज्ञात्वाकृपांकृत्वाममाग्रेकथयप्रभो येनाखिलैकाद
शीनांव्रतेनफलमाप्नुयात् तद्व्रतंमेसमाचक्ष्वभक्तोस्मितवमाधव श्रीभगवानुवाच सत्यंसत्यंत्वयावीरममाग्रे

कथितंवचः तद्व्रतंवच्मितेयेनवत्सरकादशीफलं ज्येष्ठमासेतुसंप्राप्तेवृषभस्थेदिवाकरे अथवामिथुनस्थकयाशुक्ले
कादशीभवेत् निर्जलानामसाप्रोक्तामहापातकनाशिनी उपवासंतुयस्तस्यांकरोतिजलवर्जितं तेनैवाप्नोतिसन
रोवत्सरैकादशीफलं दशम्यांनियमःकार्योदंतधावनपूर्वकं एकादश्यांनिराहारोवर्जयिष्यामिवैजलं द्वादश्यांपा
रणंचैवकरिष्यामिजनार्दन व्रतेनानेनगोविंदशरणंमेभवाच्युत एकादश्यांनिराहारोरात्रौजागरतत्परः
द्वादश्यांपूजयेद्भक्त्यादेवंनारायणंहरिं गदाचदक्षिणेहस्तेखड्गश्चैवतुदक्षिणे शंखश्चवामहस्तेतुवामे
चक्रंतथोन्मुखे निर्जलायांहृषीकेशोभक्तिभावेनपूजितःइहलोकेशुभान्यंतेददातिपरमांगतिं जलंयोवर्जयेन्मर्त्योनि
र्जलैकादशीदिने फलंकोटिगुणंतस्यसुवर्णस्योपजायते यानारीकुरुतेभक्त्यानिर्जलैकादशीव्रतं वीरपुत्रप्रसूःसास्या
न्नूनंजन्मनिजन्मनि पूजयेत्परयाभक्त्यागंधपुष्पादिभिःसदादेवदेवंहृषीकेशंसंसारार्णवतारकं उदकुंभःप्रदातव्योब्रा
ह्मणायप्रयत्नतःनानावस्त्रान्नसंयुक्तःछत्रोपानहसंयुतः हेमरत्नैस्तथामुक्तामालयालंकृतोगले सितशर्करयायुक्तस्तत्रै
नंमंत्रमुच्चरेत् सितशर्करयायुक्तोहेमरत्नादिसंयुतःउदकुंभप्रदानेनप्रीयतांमेत्रिविक्रमःइमंमंत्रंसमुच्चार्यघटंदद्याद्द्वि
जन्मने धेनुदानंतथाकुर्य्याद्यथोक्तविधिनानरः योषिद्वाश्रद्धयाभीमयथेष्टंफलमाप्नुयात् द्वादश्यांभोजयित्वातुविप्रा
न्दत्त्वाचदक्षिणांसकलैर्बांधवैःसार्धंपश्चाद्भुंजीतवैस्वयं यइदंकुरुतेभीमानिर्जलैकादशीव्रतं सप्राप्नोतिनरोलोकेसम
स्तैकादशीफलं माहात्म्यश्रवणादस्यागोसहस्रफलंलभेत् तस्मात्कुरुसदाभीमनिर्जलैकादशीव्रतं इतिपुराणसंग्र
होक्ता निर्जलैकादशीव्रतकथा ॥ ॐअथज्येष्ठशुक्लैकादशीव्रतकथा युधिष्ठिरउवाच श्रुतामेमानवाधर्मावासिष्ठा
श्चमयाश्रुताः द्वैपायनयथोद्दिष्टान्वैष्णवान्वक्तुमर्हसि १ व्यासउवाच श्रुतास्तेमानवाधर्मावैदिकाश्चश्रुताश्चते
कलौयुगेनशक्यंतेतेवैकर्त्तुंजनाधिप सुखोपायमल्पक्लेशधर्ममेकंमहाफलं ॥ पुराणानांचसर्वेषांसारभूतंवदामिते

एकादश्यांनभुंजीतपक्षयोरुभयोरपि एकादश्यांनभुंक्तेयोनयातिनरकंतुसः व्यासस्यवचनंश्रुत्वांकंपितोश्वत्थपत्र
वत् भीमसेनोमहाबाहुर्भीतोवाक्यमभाषत भीमसेनउवाच पितामहनशक्तोहमुपवासंकरोमिकिं अतोबहुफलंब्रूहिव्र
तमेकमपिप्रभो व्यासउवाच वृषस्थेमिथुनस्थेर्केशुक्लाह्येकादशीभवेत् ज्यैष्ठमासिप्रयत्नेनसोपोष्याजलवर्जिता स्ना
नेवाचमनेचैववर्जयेन्नोदकंबुधः उपभुंजीतनैवान्यद्व्रतभंगोन्यथाभवेत् उदयादुदयंयावद्वर्जयित्वोदकंबुधःअप्रयत्ना
दवाप्नोतिद्वादशद्वादशीर्नरः ततःप्रभातेविमले द्वादश्यांस्नानमाचरेत् जलंसुवर्णंदत्वातुद्विजातिभ्योयथाविधि भुं
जीतकृतकृत्यस्तुब्राह्मणैःसहितोवशी एवंकृतेतुपुण्यंयद्भीमसेनशृणुष्वतत् संवत्सरस्यमध्येतुएकादश्योभवंतियाः
तासांफलमवाप्नोतिनास्तिमेचात्रसंशयः अस्यव्रतस्ययत्पुण्यंतन्मांप्राहजनार्दनः एकादश्यांसितपक्षेज्यैष्ठस्योद
कवर्जितं उपोष्यफलमाप्नोतितच्छृणुष्ववृकोदर सर्वव्रतेषुयत्पुण्यंसर्वतीर्थेषुयत्फलं सर्वहोमेषुयत्पुण्यंतदस्याःसमु
पोषणात् उपोषितास्तुताःसर्वाएकादश्योनसंशयः धनधान्यवहाःपुण्याःपुत्रारोग्यप्रदास्तथा उपोषितानरव्याघ्र
इतिसत्यंवदामिते यमदूतामहाकाराः करालाःकृष्णपिंगलाः दंडपाशधरारौद्रामरणेदृष्टिगोचराः नप्रयांतिनरव्या
घ्रएकादश्यामुपोषणात् पीतांबरधराःसौम्याश्चक्रहस्तामनोजवाः अंतकालेनयंत्येनंवैष्णवावैष्णवींतनुं तस्मा
त्सर्वप्रयत्नेनउपोष्यजलवर्जितं जलधेनुंतथादत्वासर्वपापैःप्रमुच्यते इतिहेमाद्रौमहाभारतोक्तं निर्जलैकादशीमा
हात्म्यं अथब्रह्मवैवर्त्तपुराणेनिर्जलैकादशीमाहात्म्यं भीमसेनउवाचपितामहमहाबुद्धेशृणुमेपरमंवचः युधिष्ठिरश्च
कुंतीचतथाद्रुपदनंदिनी अर्जुनोनकुलश्चैवसहदेवस्तथैवच एकादश्यांनभोक्तव्यंकदाचिदपिसुव्रत तेमांब्रुवंतिनि
त्यंहिमाभुंक्ष्वत्वंवृकोदर अहंतान्ब्रुवंतातबुभुक्षादुःसहामम दानंदास्यामिविधिवत्पूजयिष्यामिकेशवं भीमसेन
वचः श्रुत्वाव्यासोवचनमब्रवीत् व्यासउवाच यदिस्वर्गोह्यभीष्टस्तेनरकस्त्याज्यएवच एकादश्यांनभोक्तव्यं

पक्षयोरुभयोरपि भीमसेनउवाचपितामहमहाप्राज्ञकथयामितवाग्रतःएकभक्तंनशक्तोहमुपवासंकुतोमुनेयेनवैप्राप्य
तेस्वर्गंतन्मेवदयथातथा वृकनामातुयोवान्हिस्सर्वदाजठरेमम अतीवान्नंयदाश्नामितदासमुपशाम्यतितदेकंवदानि
श्चित्ययेनश्रेयोहमाप्नुयां व्यासउवाच वृषस्थेमिथुनस्थेवायदाचैकादशीभवेत्ज्यैष्ठेम सिप्रयत्नेनसोपोष्योदकवर्जि
तातत्रस्नानाचमनादन्यद्वर्जयित्वोदकंबुधःमाषकस्यसुवर्णस्ययत्रमज्जतिवैमाणिः एतदाचमनंप्रोक्तंपवित्रकायशोध
नं उपयुंजीतनान्यत्तुव्रतभंगोन्यथाभवेत् उदयादुदयंयावद्वर्जयित्वोदकंततः अयत्नात्समवाप्नोतिद्वादशद्वादशीफलं
प्रभातेविमलेजातेद्वादश्यांस्नानमाचरेत्ससुवर्णंजलंदत्वाद्विजातिभ्योयथाविधि भुंजीतकृतकृत्यस्तुब्राह्मणैःसहितो
वशी एवंकृतेतुयत्पुण्यंभीमसेनशृणुष्वतत् संवत्सरेतुयावत्यएकादश्योभवंतिवै तासांफलमवाप्नोतित त्रमेनास्ति
संशयः इतिमांकेशवःप्राहशंखचक्रगदाधरः सर्वधर्मान्परित्यज्यमामेकंशरणंव्रज एकादश्यांनिराहारःसर्वपापा
त्प्रमुच्यते द्रव्यशुद्धिःकलौनास्तिसंस्कारःस्मार्त्तएवच वैदिकश्चकुतश्चास्तिप्राप्तेदुष्टेकलौयुगे किंतुतेबहुनोक्तेन
वायुपुत्रपुनःपुनः एकादश्यांनभुंजीतपक्षयोरुभयोरपि एकादश्यांसितेपक्षेज्यैष्ठेमास्युदकंविनापुण्यंफलंवाप्राप्नो
तितच्छृणुष्ववृकोदर सर्वतीर्थेषुयत्पुण्यंसर्वदानेषुयत्फलं तत्फलंसमवाप्नोतिइमांकृत्वावृकोदर संवत्सरेपियाश्च
स्युःशुक्लाःकृष्णावृकोदर उपोषितास्ताःसर्वाःस्युरेकादश्योनसंशयः धनधान्यबहाःपुण्याःपुत्रारोग्यफलप्रदाःयम
दूतामहाकायाःकरालाःकृष्णपिंगलाः दंडपाशधरारौद्रानांतेपश्यंतितंनरं पीतांवरधराःसौम्याश्चचक्रहस्तामनो
जवाःअंतकालेनयंत्येनंमानवंवैष्णवींपुरींतस्मात्सर्वप्रयत्नेनसोपोष्योदकवर्जिताजलधेनुंतदादत्वासर्वपापैःप्रमुच्य
ते इतिश्रुत्वातदाचक्रुःपांडवाजनमेजय तथात्वमपिभूपालसोपवासोर्चनंहरेः कुरुसर्वप्रयत्नेनसर्वपापप्रशां
तये स्वप्नेनंदृश्यमानंयन्मर्दतरगतंचयत् नतस्यममदोषोस्तुप्रार्थयेत्वामहंप्रभो भोक्ष्येपरेन्हिदेवेशानिर्विघ्नंकुरुमे

च्युत इत्युच्चार्य्यततोमंत्रमुपवासपरोभवेत् सर्वपापविनाशायश्रद्धाभक्तिसमन्वितः मेरुमंदिरमात्रंतुस्त्रियोवापुरुषस्यवा सर्वंतद्भस्मतांयातिएकादश्याःप्रभावतः नशक्नुवंतियेदातुंजलधेनुंनराधिप सकांचनःप्रदातव्योघटकोवस्त्रसंवृतः तोयस्यनियमंयोस्यांकुरुतेवैसपुण्यभाक् पलकोटिसुवर्णस्ययामेयामेश्नुतेफलं स्नानंदानंजपंहोमंयदस्यांकुरुतेनरः तत्सर्वंचाक्षयंप्रोक्तमेतत्कृष्णेनभाषितं किंवापरेणधर्मेणनिर्जलैकादशींनृप उपोष्यसम्यग्विधिवद्वैष्णवंपदमाप्नुयात् सुवर्णमन्नंवासांसियदस्यांसंप्रदीयते तत्तस्यैवकुरुश्रेष्ठसर्वंचाप्यक्षयंभवेत् एकादशीदिनेचान्नंभुंक्तेपापंसकेवलं इहलोकेसचंडालोमृतोदुर्गतिमाप्नुयात् येप्रदास्यंतिदानानिद्वादश्यांसमुपोष्यवै ज्यैष्ठेमासिसितेपक्षेप्राप्स्यंतिपरमंपदं ब्रह्महामद्यपःस्तेयीगुरुद्वेष्टासदाव्रती मुच्यंतेपातकैःसर्वैर्द्वादशीयैरुपोषिता विशेषंशृणुकौंतेयनिर्जलैकादशीदिने यःकर्त्तव्योनरैःस्त्रीभिःश्रद्धाभक्तिसमन्वितैः जलशायीतुसंपूज्योदेयाधेनुश्चतन्मयीप्रत्यक्षावाकुरुश्रेष्ठघृतधेनुरथापिवा दक्षिणाभिश्चपुष्टाभिर्मिष्टान्नैश्चपृथग्विधैः तोषणीयाःप्रयत्नेनद्विजाधर्मभृतांवर तुष्टोभवतिवैक्षिप्रंतैस्तुष्टैर्मोक्षदोहरिः आत्मद्रोहःकृतस्तैस्तुयैरेषानह्युपोषिता पापात्मानोदुराचारादुष्टास्तेनात्रसंशयः कुलानांशतकंचापिकुलातीतंतथाशतं आत्मनासाहितंनीतंवासुदेवस्यमंदिरं कुर्वद्भिर्जागरंरात्रौयैरेषासमुपोषिता अन्नपानंतथागावोवस्त्रंशय्यासनंशुभं कमंडलुतथाक्षेत्रंदातव्यंनिर्जलादिने उपानहौयोददातिपात्रंभूमिंद्विजोत्तमे ससौवर्णेनयानेनस्वर्गलोकेमहीयते यश्चेदंशृणुयाद्भक्त्यायश्चापिपरिकीर्त्तयेत् उभौतौस्वर्गंगतारा नात्रकार्य्याविचारणा यत्फलंसन्निहत्यायांराहुग्रस्तेदिवाकरे कृत्वाश्राद्धंलभेन्मर्त्यस्तदस्याःश्रवणादपि नियमश्चप्रकर्त्तव्योदंतधावनपूर्वकं एकादश्यांनिराहारोवर्जयिष्यामिवैजलं केशवप्रीणनार्थाय अन्यदाचमनादृते द्वादश्यांदेवदेवेशःपूजनीयास्त्रिविक्रमः गंधपुष्पैस्तथ दीपैर्वारिभिःप्रियदर्शनैः पूजयित्वाविधानेनमंत्रमेतदुदीरयेत् देवदेवहृषी

केशसंसारार्णवतारक उदकुंभप्रदानेननयमांपरमांगतिं ततःकुंभाःप्रदातव्याब्राह्मणेभ्यःस्वशक्तितः सांभवस्त्र
युगाभीमच्छत्रोपानद्युगान्विताः दानानिचात्रदेयानिजलधेनुर्विशेषतः भोजयित्वाततोविप्रान्स्वयंभुंजीतवाग्यतः
एवंयःकुरुतेभीमद्वादशींपापनाशिनीं सर्वपापविनिर्मुक्तोपदंगच्छत्यनामयं ततःप्रभृतिभीमेनकृताह्येकादशीशुभ
पांडवद्वादशीह्येषालोकेख्याताबभूवह इतिब्रह्मवैवर्त्तेज्यैष्ठशुक्लानिर्जलैकादशीमाहात्म्यम् अत्रनिर्जलमुपोष्यवि
प्रेभ्योजलकुंभान्दद्यादितिनिर्णयामृते उक्तंमदनरत्नेस्कांदेच ज्यैष्ठमासिनृपश्रेष्ठयाशुक्लैकादशी।शुभानिर्जलंसमुपो
ष्यात्रजलकुंभान्सशर्करान् प्रदायविप्रमुख्येभ्यस्तापत्रयविवर्जितः विष्णोर्लोकमवाप्येहमोदतेविष्णुसान्निधावि
धि एवमेतस्यामेकादश्यांपुराणेषुजलधेनुदानंचोक्तं तत्प्रकारस्तूच्यतेहेमाद्रौ बसिष्ठउवाच जलधेनुंप्रवक्ष्यामिप्रोय
तेदत्तयायया देवदेवोहृषीकेशःसर्वेशःसर्वभावनः जलकुंभंनरव्याघ्रसुवर्णरजतान्वितं रत्नगर्भमशेषैस्तुग्रा।म्यै
र्धान्यैःसमन्वितं सितवस्त्रयुगाच्छन्नंदूर्वापल्लवशोभितं कुष्ठमांसीमुरोशीरवालकामलकैर्युतं प्रियंगुपत्रसहितंसितव
स्त्रोपवीतिनं छत्रोपानत्समायुक्तंदर्भविष्टरसंस्थितं चतुर्भिःसंयुतंभूपतिलपात्रैश्चतुर्दिशं स्थापितंदधिपात्रेणघृत
क्षौद्रयुतंमुखे उपोषितःसमभ्यर्च्यवासुदेवंजनेश्वर पुष्पधूपोपहारैश्चयथाविभवमादृतः संकल्प्य जलधेनुंचतंकु
भमभिपूज्यच पूजयेद्वत्सकंतद्वत्कृतंजलमयंबुधः एवंसंपूज्यगोविंदंजलधेनुंसवत्सकां सितवस्त्रधरःशांतोवीतरागो
विमत्सरः दद्याद्विप्रायराजेंद्रप्रीतयेजलशायिनः जलशायीजगद्योनिः प्रीयतांममकेशवः इतिचोच्चार्य्यभूना
थविप्रायप्रतिपाद्यतां अपक्वान्नाशिनास्थेयमहोरात्रमतःपरं अत्रायंप्रकारः जलकुंभमित्यादिकुंभोत्रजलकलशः
सुवर्णरजतयोःसुवर्णस्यशृंगाकृतित्वंरजतस्यचखुराकृतित्वंतिलपात्राणांताम्रमयत्वं दधिपात्रस्यकांस्यमयत्वं अनि
यतपरिमाणतयाशक्तिविधानं पंचरत्नानिधान्यानिचपरिभाषायामुक्तानिअत्रयद्यपिसामान्यतापदेशःतथापित

त्सामान्यादिनरेषुतथात्वमितिन्यायादितरधेनुवदविरुद्धधर्माद्यनुष्ठानंवेदितव्यं यथासुवर्णस्यशृंगाकृतित्वंरजतस्य
खुराकृतित्वं तिलपात्राणांताम्रमयत्वंदधिपात्रस्यकांस्यमयत्वंचानुसंधेयं तथाधान्यानि पार्श्वद्वयेकुष्ठादीनिघ्राण
देशे प्रियंगुपात्रंश्रवणे यज्ञोपवीतंशिरःस्थानेस्थापयेत् वत्सोपिचतुर्थांशेनधेनुवत्कार्यः क्वचित् पूजयेद्वत्सकंत
द्वत्कृतंघृतमयंबुध इतिपाठाद्जलघृतयोर्विकल्पोवगम्यते कृष्णाजिनंचतुर्हस्तंप्राग्ग्रीवंविन्यसेद्भुवि गोमयेनोपलि
प्तायांदर्भानास्तीर्यसर्वतः लघ्वेणकाजिनंतद्वद्वत्सस्यपरिकल्पयेत् प्राङ्मुखींस्थापयेद्धेनुमुदक्पादांसवत्सकां एण
काजिनंकृष्णाजिनं प्राङ्मुखींप्राक्शिरसमित्यर्थः तदुत्तरेणवत्सोपितथैवपरिकल्पनीयइतिमत्स्यपुराणे प्राग्वद्गु
डधेनुवदत्रद्रव्यपरिमाणंबोध्यं तच्चउत्तमागुडधेनुःस्यात्सदाभारचतुष्टयं वत्संभारेणकुर्वीतभाराभ्यांमध्यमास्मृ
ता अर्धभारेणवत्संस्याद्गृहवित्तानुसारतः भारस्तु तुलास्त्रियांपलशतंभारःस्याद्विंशतिस्तुलाइतिवचनाद्विंशतितु
लापरिमितगृहवित्तानुसारतइति अत्रोत्तममध्यमादिकल्पनानिजवित्तानुसारतः कर्त्तव्येत्यर्थः अथप्रयोगः कर्त्ता
देशकालौसंकीर्त्यामुकधेनुदानमहंकरिष्ये इतिसंकल्प्य गणेशपूजनं पुण्याहवाचनमाचार्यवरणंब्रह्मवरणंचकृ
त्वाचार्यः स्वयंभूशुद्ध्यादिकुर्यात् तत्रक्रमः यदत्रसंस्थितं भूतमितिसितसर्षपान् विकीर्य्य शुचीवोहव्येतिभूमिं
संप्रोक्ष्य समेभूप्रदेशेगोमयोपलिप्तायांभूमौदर्भानास्तीर्य्य तदुपरिव्रीहियवगोधूमकंगुसर्षपमाषमुद्गरूपाणिग्राम्य
धान्यानि यथाप्रमाणंपार्श्वद्वयेनिधाय तत्रकुंभंसजलंदर्भविष्टरस्थितं सुवर्णरजतान्वितरत्नगर्भंदूर्वापल्लवशोभितं
सितवस्त्रयुगच्छन्नं चतुर्दिक्षुतिलपात्रोपेतंसच्छत्रंसोपानत्कंसंस्थाप्यमुखप्रदेशे दधिघृतक्षौद्रसहितानित्रीणिपात्रा
णिविन्यस्य घ्राणदेशेकुष्ठमांसीमुरोशीरामलकादीनिन्यस्य प्रियंगुपात्राणिश्रवणयोर्विन्यस्य शिरसियज्ञोपवीतंनि
धायद्राक्षाफलेक्षणांसितकंबलगलकंबलां ताम्रककुत्पृष्ठांसितचामररोमाणं विद्रुमभ्रूयुगोपेतां इंद्रनीलतारकां नव

नीतस्तनांकितांक्षौमपुच्छांकांस्यदोहां स्वर्णशृंगाभरणोपेतां राजतखुरां नानाफलरूपदंतयुक्तांगांसवत्सांसंपाद्य आगावोआसन्निति सूक्तपठनोत्तरं सवत्सायैगवेनम इत्यावाह्यप्राणप्रतिष्ठांकृत्वामनोज्यूतिरितिप्रतिष्ठापूर्वकंसंपूज्य पुष्पांजलिंगृहीत्वात्रिःप्रदक्षिणीकृत्यप्रार्थयेत् यालक्ष्मीःसर्वभूतानांयाचदेवेष्ववस्थिता धेनुरूपेणसादेवीममशांतिं प्रयच्छतु देहस्थायाचरुद्राणांशंकरस्यसदाप्रिया धेनुरूपेणसादेवीममपापंव्यपोहतु विष्णोर्वक्षसियालक्ष्मीः स्वाहायाचविभावसो चंद्रार्कशक्रशक्तिर्य्याधेनुरूपास्तुसाश्रिये चतुर्मुखस्ययालक्ष्मीर्यालक्ष्मीर्धनदस्यच लक्ष्मी र्यालोकपालानांसाधेनुर्वरदास्तुमे स्वधात्वंपितृमुख्याणांस्वाहायज्ञभुजांतथा सर्वपापहराधेनुस्तस्माच्छांतिंप्रय च्छमे एवमामंत्र्यतांधेनुंब्राह्मणायनिवेदयेत् अत्रैषदानप्रयोगः अद्यअमुकस्मिन्काले अमुकगोत्रोहममुकशर्मा ऽमुककामः अमुकगोत्रायामुकशर्मणेब्राह्मणाय इमांजलधेनुं सर्वोपस्करणवतीं यथोक्तवत्ससहितांविष्णुदैवतां तुभ्यंसंप्रददेनमम देवस्यत्वारुद्रायगामित्यादिब्राह्मणस्तुपुच्छदेशेगृहीत्वा स्वस्तिकुर्यात् कइदंकस्माअदात्का मःकामायादात्कामोदाताकामः प्रतिगृहीता कामःसमुद्रमाविशत्कामेनत्वांप्रतिगृह्णामि कामैतत्ते वृष्टिरसिद्यौ स्त्वाददातुपृथिवीत्वाप्रतिगृह्णातु इतिकामस्तुतिंपठेत् ततोदक्षिणादानं ततोगोपुच्छेतर्पणंकृत्वा गोस्तवंकुर्य्या त् गवामंगेषुतिष्ठंतिभुवनानिचतुर्दश यस्मात्तस्माच्छिवंमेस्यादिहलोकेपरत्रच गावोमेअग्रतःसंतुगावोमेसंतुपृष्ठ तः गावःशिरसिमेनित्यंगवांमध्येवसाम्यहं पंचगावःसमुत्पन्नामथ्यमानेमहोदधौ तासांमध्येचयानंदातस्यैदेव्यै नमोनमः कर्मपरमेश्वरार्पणंकृत्वा ब्राह्मणान्भोजयित्वास्वयंभोजनंकुर्यात् इतिजलधेनुदानविधिः अथघृतधे नुदानविधिः वसिष्ठउवाच तिलाभावेतथादद्यघृतधेनुंप्रयत्नतः येनभूपविधानेनतदिहैकमनाःशृणु वासुदेवंजगन्नाथं घृतक्षीराभिषेचनैः संपूज्यपूर्ववत्पुष्पैर्गंधधूपादिभिर्नैवेद्यैः अहोरात्रोषितोभूत्वाअभिष्टूयघृतार्चिषं घृतार्चिषजगन्नाथ

देवदेवनमोस्तुते इतिस्तुतिः गव्यस्यसार्पिषःकुंभंपुष्पमालाविभूषितं कांस्यपिधानसंयुक्तंसितवस्त्रयुगेनच हिर
ण्यगर्भसहितंमणिविद्रुममौक्तिकैः अत्र पलसहस्रपरिमाणः कुंभः द्वादशपलाधिकानि पंचशतपलानीतिकेचित्
कांस्यपिधानसहितं कांस्यपात्रपिहितं मध्यवर्त्तिनाहिरण्येनसहितमित्यर्थः मणिविद्रुममौक्तिकैः सहि
तमितिशेषः इक्षुयष्टिमयान्पादान्खुरान्रौप्यमयांस्तथा सौवर्णेचाक्षिणीकुर्यात्शृंगेचागुरुकाष्ठके अत्र
सुवर्णादेरनुदितसंख्यतयायथाशक्तिविधानं सप्तधान्यमयेपार्श्वेपत्रोर्णेनचकंवलं कुर्य्यात्तुरुष्ककर्पूरैर्घ्राणंफल
मयांन्स्तनान् तद्वच्छर्करयाजिव्हांगुडक्षीरमयंमुखं पत्रोर्णंधौतकौशेयम् तुरुष्कःसिल्हकःसिलारसेतिप्रसिद्धःक्षौ
मसूत्रेणलांगूलंरोमाणिसितसर्षपैः ताम्रपात्रमयंपृष्ठंकुर्य्याच्छ्रद्धासमान्वितः ईदृक्स्वरूपांसंकल्प्यघृतधेनुंनराधिप
तद्वत्कल्पनयाविद्वान्घृतवत्संप्रकल्पयेत् तद्वद्धेनुवत्खुरशृंगादियुक्तमित्यर्थः सचधेनोश्चतुर्थभागेनकर्त्तव्यः तंचवि
प्रंमहाभागंमनसैवघृतार्चिषं कल्पयित्वाततस्तस्मैप्रयतः प्रतिपादयेत् एतांममोपकारायगृह्णीष्वद्विजसत्तम
प्रीयतांममदेवेशोघृतार्चिःपुरुषोत्तमः इत्युदाहृत्यविप्रायदद्याद्धेनुंनराधिप स्कंदपुराणेत्वयंमंत्रः घृतंगावःप्रसूयंते
घृतंभूमौप्रतिष्ठितं घृतमग्निश्चदेवाश्चघृतंमेसंप्रगृह्यतामिति विष्णुधर्मोत्तरेतु घृतमग्निर्घृतंसोमस्तन्मयाःसर्वदेवताः
घृतधेनुप्रदानेनसर्वास्तुष्यंतुदेवताः घृतरत्नसुवर्णानां सम्यक्कल्पनयाकृतां दत्त्वैकरात्रंस्थित्वातुघृताहारोनराधिप
मुच्यतेसर्वपापेभ्यस्तथादानफलंशृणु घृतक्षीरवहानद्योयत्रपायसकर्दमाः तेषुलोकेषुसर्वेषुसुपुण्येषूपजा
यते पितॄनूर्ध्वंनयेत्स्वर्गंपुरुषास्तस्ययेप्यधः तांस्तेषुनृपलोकेषुसंनेयद्यस्तकल्मषः सकामानाभि
ध्येयुष्टिःकथितान्नृपसत्तम विष्णुलोकंनरायांतिनिष्कामाघृतधेनुदाः घृतमग्निर्घृतंसोमस्तन्मयाःसर्वदेवता
घृतंप्रयच्छतांतृप्ताभवंत्यखिलदेवताः सुवर्णमत्रदक्षिणा अनुक्तदक्षिणेषु तस्ययथाशक्ति_विहितत्वात् कृष्णा

जिनादिसाधनकंतुजलधेनुवत्कार्यं गोस्तुतिःपूर्ववदेव अस्याःप्रयोगादिकंजलधेनुवत् इतिविष्णुधर्मोक्तोघृतधेनुविधिः अस्यामेवराघवद्वादशीव्रतं तत्र द्वादशीशब्देनएकादश्येवग्राह्या दुर्वासाउवाच ज्येष्ठेमासेप्येवमेवसंकल्प्यविधिनानरः अर्चयेत्परमंदेवंपुष्पैर्नानाविधैःशुभैः ॐनमोराघवायेतिपादौपूर्वंप्रपूजयेत् त्रिविक्रमायेतिकटिंधृतविश्वायचोदरं उरःसंवत्सरायेतिकंठिंसंवर्त्तकायच सर्वास्त्रधारिणेबाहूमुखमब्जरथांगके सहस्रशिरसेभ्यर्च्यशिरस्तस्यमहात्मनः अब्जरथांगकेशंखचक्रे एवमभ्यर्च्यविधिवत्प्राग्वत्कुंभंप्रकल्पयेत् प्राग्वद्वस्त्रयुगाच्छन्नौसौवर्णौरामलक्ष्मणौ प्राग्वन्मत्स्यप्रतिमावत् अनयोःस्वरूपं तथाचविष्णुधर्मोत्तरे रामोदाशरथिर्मौलीराजलक्षणलक्षितः मौलीमुकुटवान् भरतोलक्ष्मणश्चैवशत्रुघ्नश्चधनुर्धरः तथैवनूनंकर्तव्याःकिंतुमौलिविवर्जिताइति अर्चयित्वाविधानेनप्रभातेब्राह्मणायतौ दातव्यौमनसाकाममीहतापुरुषेणतु प्रीयतांमेराघवोयंरामोलक्ष्मणसंयुतः अपुत्रेणपुराप्रष्टोराज्ञादशरथेनतु वसिष्ठःपुत्रकामायप्रोवाचपरमादृतः इदमेवविधानंतुकथयामासतंद्विजाः प्राग्रहस्यंविदित्वातुसराजाकृतवानिदं तस्यपुत्रःस्वयंजातोरामाख्योमधुसूदनः चतुरंशोप्यभूद्विष्णुःपरितोषान्महामुने एतदैहिकमाख्यातंपारत्रिकमतःशृणु दिव्यान्भोगान्भुंजतेस्वर्गसंस्थोयावच्चंद्रादशचाद्विद्विसंख्याः अतीत्यकालंपुनरेत्यमर्त्यैराजाराज्ञांजायतेयज्ञयाजी दशचाद्विद्विसंख्याश्चतुर्दशेंद्राइत्यर्थः नश्यंतिपापानिचतस्यपुंसःकामानवाप्नोतियथासमीहान् निःकामएतद्व्रतमेवचीर्त्वाप्राप्नोतिनिर्वाणपदंस्थिरंतत् इतिवाराहपुराणेधरणीव्रतेषुज्यैष्ठशुक्लैकादश्यांराघवद्वादशीव्रतं इतिनिर्जलैकादशीविधिः समाप्तः ज्यैष्ठशुक्लद्वादश्यांयमुनास्नानं भविष्यपुराणे यमुनासलिलेस्नात्वापुरुषोमुनिसत्तम ज्यैष्ठेमास्यमलेपक्षेद्वादश्यामुपवासकृत् समभ्यर्च्याच्युतंसम्यक्मथुरायांसमाहितः अश्वमेधस्ययज्ञस्यप्राप्नोत्यविकलंफलं अत्रैकादश्यामुपवासोद्वादश्यामर्चनामिति नारदीये द्वादश्यांज्यैष्ठ

शुक्लायांपूजयित्वात्रिविक्रमं गंधाद्यैर्मधुरान्नाढ्यंकरकंविनिवेदयेत् दद्याद्द्विजायतत्पश्चादेकभक्तंसमाचरेत् व्रतेना
नेनसंतुष्टोदेवदेवस्त्रिविक्रमः ददातिविपुलान्भोगांस्ततोमोक्षंचनारद ज्यैष्ठशुक्लत्रयोदश्यांदौर्भाग्यशमनंव्रतं नार
दीये ज्यैष्ठशुक्लत्रयोदश्यांदौर्भाग्यशमनंव्रतं तत्रस्नात्वानदीतोयेपूजयेच्छुभदेशजं श्वेतमंदारमर्कंवाकरवीरंचरक्तकं
निरीक्ष्यगगनेसूर्य्यंप्रार्थयेन्मंत्रतस्तथा मंदारकरवीरार्काभवंतोभास्करांशजाः पूजितामम दौर्भाग्यंनाशयंतुनमो
स्तुवः इत्थंयोर्चयतेभक्त्यावर्षेवर्षेद्रुमत्रयं नश्यतितस्यदौर्भाग्यंनात्रकार्याविचारणा भविष्योत्तरेऽपीदंव्रतमुक्तंयु
धिष्ठिरउवाच ब्रूहिमेयदुशार्दूलव्रतंगंधविनाशनं कृतंयद्धंतिरोगंचदौर्भाग्यशमनंतथा श्रीकृष्णउवाच इमंप्रश्नंपु
रापार्थजातूकर्ण्योमहामुनिः पृष्टोराज्ञ्यामहामात्यासऋषिःकालमंदया कथयामाससप्रश्नमुपविष्टाशृणोतिसादेवी
कृतांजलिपुटाजातूकर्ण्योवदद्व्रतं ज्यैष्ठमासिसितेपक्षेत्रयोदश्यांयुधिष्ठिर गत्वापुण्येनदीतोयेपूजयेच्छुभदेशजं श्वेत
मंदारमर्कंचकरवीरंचरक्तकं निंवंचसूर्यदेवस्यवल्लभंदुर्लभंतथा दीपनैवेद्यपुष्पाद्यैर्मंत्रेणानेनपांडव निरीक्ष्यगग
नेसूर्य्यंस्नात्वाहृदिसमुच्चरेत् सूर्यत्वंश्वेतमंदारश्वेतार्कार्कसमप्रभ करवीरनमस्तुभ्यंनिंववृक्षनमोस्तुते इतियोभ्य
र्चयेद्भक्त्यावर्षेवर्षेपृथङ्नरः वर्षत्रयंनृपश्रेष्ठनारीवाभर्तृसंयुता तस्याःशरीरेदौर्गन्ध्यंदौर्भाग्यंचनजायते नसापत्न्यं
भवेल्लोकेनवंध्यात्वंध्रुवंलभेत् जायतेतीवसौभाग्यंमर्त्यस्त्रीदुर्लभंनृप कथितंयाश्चरिष्यंतिगंधदौर्भाग्यनाशनं स
र्वपापविनिर्मुक्ताःसुखंवत्स्यंतिमातरः निंवःसितार्ककरवीरलताःसपुण्यायाःपूजयंतिकुसुमाक्षतदीपदानैः ताःसर्व
कामसुखवृद्धिसमृद्धिभाजोदौर्भाग्यदोषरहिताःसुभगाभवंति अत्रवृक्षत्रयान्निंववृक्षोधिकइति नारदीयाद्विशेषः
ज्यैष्ठशुक्लचतुर्दश्यां पंचतपाख्यं रुद्रव्रतं नारदीये ज्यैष्ठशुक्लचतुर्दश्यादिवापंचतपानिशा सुखेददेद्धेमधेनुंरुद्रव्रत
मिदंस्मृतं ज्यैष्ठपौर्णमासीमन्वादिःसाचपौर्वाह्णिकीग्राह्येति मन्वादिनिर्णये आदित्यपुराणे ज्यैष्ठमासितिलान्

दद्यात्पौर्णमास्यांविशेषतः अश्वमेधस्ययत्पुण्यंतत्प्राप्नोतिनसंशयः विष्णुरपि ज्यैष्ठीज्येष्ठायुताचेत्स्याच्छत्रोपान हदानतः नरोनराधिपत्यमाप्नोतीतिहेमाद्रौ ज्योतिषे अत्रयोगविशेषः ऐंद्रेगुरुःशशीचैव प्राजापत्येरविस्तथा पूर्णिमाज्येष्ठमासस्यमहाज्यैष्ठीप्रकीर्तिता अपरार्केवामनपुराणे ज्येष्ठ्यांकुंभांवुदानंचतालवृंतंसचंदनं त्रिविक्रमस्य प्रीत्यर्थंदातव्यंज्यैष्ठमास्यपि अथास्यांपूर्णिमायांवटसावित्रीव्रतं इयंचपूर्वविद्धाकार्या पूर्वविद्धानकर्त्तव्याश्रमावस्याचपूर्णिमा वर्जयित्वामुनिश्रेष्ठसावित्रीव्रतमुत्तममितिब्रह्मवैवर्त्तेवर्जयित्वेतिपर्युदासाद्दष्टादशनाडीवेधो वटसावित्रीव्रतातिरिक्तपरः इयंचत्रयोदशीमारभ्यपूर्णिमांतंयावत्त्रिरात्ररूपं तथाचस्कांदभविष्ययोः ज्यैष्ठमासिसितेपक्षे द्वादश्यांरजनीमुखे व्रतंत्रिरात्रमुद्दिश्यत्वहोरात्रंस्थितोभवेत् इत्युपक्रम्यअंतेउपवृंहितं ज्येष्ठमासिसितेपक्षेपूर्णिमायांतथाव्रतं चीर्णंपुरामहाभक्त्या कथितंतेमयानघेति धर्मउवाच नारीवाविधवावापिसपुत्रापुत्रवर्जिता सभर्तृकासपुत्रावाकुर्य्याद्व्रतमिदंशुभं ज्यैष्ठमासितुसंप्राप्तेपौर्णमास्यांपतिव्रता स्नात्वाचैवशुचिर्भूत्वानियमंकारयेत्ततः निर्णयामृते भविष्येच अमायांचतथाज्यैष्ठेवटमूलेतथासती त्रिरात्रोपोषितातत्रव्रतेनानेनपूजयेत् इति अथव्रतविधिः आचम्यमासपक्षाद्युल्लिख्य ममभर्तुः पुत्राणांचायुरारोग्यप्राप्तयेजन्मजन्मन्यवैधव्यप्राप्त्यर्थंचसावित्रीव्रतमहंकरिष्ये इतिसंकल्प्य वटसेचनमंत्रः वटसिंचामितेमूलंसलिलैरमृतोपमैः सूत्रेणवेष्टयेद्भक्त्यागंधपुष्पाक्षतैर्यजेत् ओंनमोवैवटायेति भ्रामयंतीप्रदक्षिणं भक्त्यादत्तंधर्मराज सावित्रिप्रतिगृह्यतां पाद्यं भक्त्यामयाहृतंतोयंफलपुष्पसमन्वितं अर्घ्यंगृहाणसावित्रिममास्यव्रतसिद्धये अर्घ्यं सुगंधिसहकर्पूरंसुरभिस्वादुशीतलं स्वपत्यासहसावित्रिकुरुष्वाचमनीयकं अद्भिःपंचामृतैःस्नानंमयाभक्त्याप्रकल्पितं मंदाकिन्याःसमानीतमुदकंचसदाप्रियं सावित्र्यैनमःधर्मराजायचनमः इतिसर्वत्रपूजामंत्रः आचमनं सूक्ष्मतंतुमयंवस्त्रंकार्पासेनविनि

र्मितं सावित्रिसत्यवत्कांतेंमयादत्तंप्रगृह्यतां इतिवस्त्रं सावित्रिसत्यवत्कांतेधर्मराजसुरेश्वर सावित्रिब्रह्मणासा
र्द्धमुपवीतंप्रगृह्यतां इत्युपवीतं कुंकुमागुरुकर्पूरकस्तूरीरोचनान्वितं चंदनंतेमयादत्तंसावित्रिप्रतिगृह्यतां चंदनं अ
क्षताश्चसुरश्रेष्ठेकुंकुमाक्ताःसुशोभनाः मयानिवेदिताभक्त्यागृहाणपरमेश्वरि इत्यक्षताः माल्यादीनिसुगंधीनिमा
लत्यादीनिवैप्रभो मयाहृतानिपुष्पाणिपूजार्थंप्रतिगृह्यतां पुष्पाणि अथांगपूजा सावित्र्यैपादौपूजयामि प्रसा
वित्र्यैजंघे. कमलायताक्ष्यैकटिं.भूतधात्र्यैउदरंपू- ब्रह्मप्रियायैशिरः .अथब्रह्मसत्यवतोरंगपूजा धात्रेनमःपादौ
ज्येष्ठायउदरं- परमेष्ठिनेगुह्यं-अग्निरूपायकटिंपू. वेधसेऊरू. पद्मनाभायहृदयं. सुमेधसेकंठं. हिरण्यगर्भा
यमुखं. ब्रह्मणेशिरः विष्णवेसर्वांगंपूजयामि देवद्रुमसमुद्भूतः कालागुरुसमन्वितः आघ्रेयोयंमहाधूपःसावित्रि
प्रतिगृह्यतां धूपं चक्षुर्दंसर्वलोकानांतिमिरस्यानिवारणं आर्तिक्यंकलितंभक्त्यागृहाणपरमेश्वरि दीपं अन्नंचतु
र्विधंस्वादुरसैःषड्भिःसमन्वितं भक्ष्यभोज्यसमायुक्तंनैवेद्यंप्रतिगृह्यतां नैवेद्यं पूगीफलंमहादिव्यंनागवल्लीदलै
र्युतं खदिराचूर्णसहितंतांबूलंप्रतिगृह्यतां तांबूलं हिरण्यगर्भगर्भस्थंहेमबीजंविभावसोः अनंतपुण्यफलदमतः
शांतिंप्रयच्छमे इतिदक्षिणा सावित्रीचप्रसावित्रीसततंब्रह्मणःप्रिये जगत्पूज्येजगन्मातर्विधात्रिवरदेनमः सावि
त्रित्वंयथादेविचतुर्वर्षशतायुषं पतिंप्राप्तासिगुणिनंममदेवितथाकुरु सावित्रीचप्रसावित्रीसततंब्रह्मणःप्रिये पूजि
तासिद्विजैःसर्वैःस्त्रीभिर्मुनिगणैस्तथा त्रिसंध्यंदेविभूतानांवंदनीयासिसुव्रते मयादत्ताचपूजेयंत्वंगृहाणनमोस्तुते
इतिपुष्पांजलिंदत्त्वा ततोर्घ्यंदद्यात् ॐकारपूर्वकेदेविसर्वदुःखनिवारिणि देविमातर्नमस्तुभ्यमवैधव्यंप्रयच्छमे प
तिव्रतेमहाभागेचाद्रिजातेशुचिस्मिते दृढव्रतेदृढभवेसर्वदाप्रियवादिनि अवैधव्यंचसौभाग्यंदेहित्वंममसुव्रते पु
त्रान्पौत्रांश्चसौख्यंचगृहाणार्घ्यंनमोनमः इत्यर्घ्यंदत्त्वा प्रार्थयेत् सावित्रीब्रह्मगायत्रीसर्वदाप्रियभाषिणी तेन

सत्येनमांपाहिदुःखसंसारसागरात् त्वंगौरीत्वंशुचिर्गौरीत्वंप्रभाचंद्रमंडले त्वमेवचजगन्मातामामुद्धरवरानने यन्मयादुःकृतंपूर्वंकृतंजन्मशतैरपि भस्मीभवतुतत्सर्वमवैधव्यंचदेहिमे अवियोगोयथादेवसावित्र्यासहितस्तव अवियोगस्तथास्माकंभूयाज्जन्मनिजन्मनि इतिप्रार्थना इतिपूजाविधिः अथकथास्कांदे सनत्कुमारउवाच कुलस्त्रीणांव्रतंदेवमाहात्म्यंचतथैवहि अवैधव्यकरंस्त्रीणांपुत्रपौत्रप्रदंवद ईश्वरउवाच आसीन्मद्रेषुधर्मात्माब्ज्ञानीपरमधार्मिकः नाम्नाचाश्वपतिर्वीरोवेदवेदांगपारगः अनपत्योमहाबाहुःसर्वैश्वर्यसमन्वितःसपत्नीकस्तपस्तेपेससमाराधतेनृपः सावित्रींचप्रसावित्रींजपन्नास्तेमहामनाः जुहोतिचैवसावित्रींभक्त्यापरमयायुतः ततस्तुष्टातुसावित्रीसादेवीद्विजसत्तम साविग्रहवतीदेवीतस्यादर्शनमागता तांतुदृष्ट्वाजगद्वंद्यांसावित्रींचनृपोत्तमः प्रणिपत्यनृपोभक्त्याप्रहृष्टेनांतरात्मना तंदृष्ट्वापतितंभूमौतुष्टादेवीजगादह तुष्टाहंतवराजेंद्रवरंवरयसुव्रत एवमुक्तस्तया राजाप्रसन्नांतामुवाचह अनपत्योह्यहंदेविपुत्रमिच्छामिशोभनं नान्यंवृणोमिसावित्रिपुत्रमेवजगन्मये अन्यदस्तिसमग्रंमेक्षितौयच्चापिदुर्लभं प्रसादात्तवदेवेशितत्सर्वंविद्यतेगृहे एवमुक्तातुसादेवीप्रत्युवाचनराधिपं पुत्रस्तेनास्तिराजेंद्रकन्यैकातेभविष्यति कुलद्वयंतुसाराजन्नुद्धरिष्यतिभामिनी मन्नाम्नाराजशार्दूलतस्यानामभविष्यति इत्युक्त्वातंमुनिश्रेष्ठराजानंब्रह्मणःप्रिया अंतर्धानंगतादेवीससंतुष्टोमहीपतिः ततःकतिपयाहस्सुतस्यराज्ञीमहीभुजः ससस्वासुषुवेकन्यांपूर्णेकालेसुखायच सावित्र्यातुष्टयादत्तासावित्र्याजप्तयातथा सावित्रीतेनवरदातस्यानामबभूवह राजतेदेवगर्भाभाकन्याकमललोचना वर्द्धतेचमुनिश्रेष्ठचंद्रलेखेवचांबरे सावित्रीब्रह्मणोवैसाश्रीरिवायतलोचना तांदृष्ट्वाहेमगर्भाभांराजाचिंतामुपेयिवान् अयाच्यमानाचवरैरूपेणाप्रतिमाभुवि तस्यारुपेण तेसर्वेसन्निरुद्धामहीभुजः ततःसराजासंचिंत्यउवाचकमलेक्षणां पुत्रिप्रदानकालस्तेयाचंतेनैवकेचन स्वयंवर

यद्दद्यंत्वंपतिंगुणसमन्वितं मनःप्रल्हादनकरंकुलेनाभिगुणेनच इत्युक्तातांसराजेंद्रोवृद्धामात्यैःसहैवतां वस्त्रा
लंकारसहितांधनरत्नैःसमन्वितां विसृज्यचक्षणंतत्रयावत्तिष्ठतिभूमिपः तावत्तत्रसमागच्छन्नारदोभगवानृषिःसं
पूज्यचततोराजाअर्घ्यपाद्येनतंमुनिं आसनेसुखमासीनं प्रोवाचेदंद्विजोत्तम पावितोहंत्वयाविप्रदर्शनेनाद्यनारद
यावदेवंवदन्राजातावत्साकमलेक्षणा आश्रमादागतादेवीवृद्धामात्यैःसमन्विता अभिवाद्यपितुःपादौववंदे
सामुनिंततः नारदेनतुपृष्टासादृष्ट्वाप्रोवाचभूमिपम् कन्येयंदेवगर्भाभाकिमर्थंनप्रयच्छसि वरायत्वंमहावा
होवरयोग्यापिसुंदरी एवमुक्तस्तदातेनमुनिनाराजसत्तमः उवाचतांमुनिंवाक्यमुनिनार्थेनप्रेषिता आगतेयंवि
शालाक्षीमयासंप्रेषितासती अनयाचवृतोभर्तापृच्छत्वंमुनिसत्तम सापृष्टातेनमुनिनातस्मैव्याचष्टभामिनी आश्र
मेसत्यवान्नामद्युमत्सेनसुतोमुने भर्तृत्वेनमयाविप्रवृतोसौराजनंदनः नारदउवाच कष्टंकृतंमहाराजदुहित्रातव
सुव्रत अजानंत्यावृतोभर्त्तासत्यवानितिविश्रुतः सत्यंवदत्यस्यपितासत्यंमाताःप्रभाषते स्वयंसत्यंप्रभाषेतस
त्यवानितितेनसः तथाचाश्वाःप्रियास्तस्यअश्वैःक्रीडतिमृण्मयैः चित्रेपिचलिखत्यश्वांश्चित्राश्वइतिचोच्यते
रूपवान्गुणवांश्चैवसर्वशास्त्रविशारदः नतेनसदृशोलोकेविद्यतेचेहमानवः सर्वैर्गुणैःससंपूर्णोरत्नैरिवमहार्णवः
एकोदोषोमहानस्यगुणानावृत्यतिष्ठति संवत्सरेणक्षीणायुर्देहत्यागंकरिष्यति अश्वपतिरुवाच अन्यंवरयभद्रंते
वरंसावित्रिगम्यतांविवाहस्यतुकालोयंवर्त्ततेशुभलोचने सावित्र्युवाच नान्यमिच्छाम्यहंताततमनसापिवरंविभो
योमयाद्यवृतोभर्तासमेनान्योभविष्यति विचिंत्यमनसापूर्वंपश्चाद्वाचंसमुच्चरेत्क्रियतेचततःपश्चात्शुभंवायदि
वाशुभं वृत्तमन्यंपुमांसंचकथंचान्यंवृणोम्यहं सकृज्जल्पंतिराजानः सकृज्जल्पंतिपंडिताः सकृत्कन्याः
प्रदीयंतेत्रीण्येतानिसकृत्सकृत् पतिंमत्वानमेबुद्धिर्विचलंतीकथंचन सगुणोनिर्गुणोवापिमूर्खःपंडितएवच दीर्घायु

रथवानायुःसचभर्तामम प्रभो नान्यंवृणोमिभर्तारंयदिवास्याच्छचीपतिः इतिमत्वामयातातयत्कर्तव्यंसुखेनचनारद
उवाच स्थिराबुद्धिश्चराजेंद्रसावित्र्याःसत्यवान्पतिःवरयस्वविवाहायभर्त्रासहकुरुस्थितिं ईश्वरउवाच निश्चितांतुम
तिंज्ञात्वास्थिरबुद्धिश्चनिश्चयात् स्वल्पानुगोमहाराजःप्रतस्थेसौवनंप्रति गृहीत्वातुसुतांराजाद्युमत्सेनस्यस
न्निधौ नारदस्तुततःखेवैतत्रैवांतरधीयत सगत्वाराजशार्दूलोद्युमत्सेनवनंगतः वृद्धश्चांधश्चराजाचवृक्षमूलमुपा
श्रितःतथाश्वपतिराजासौपादौजग्राहवीर्यवान् स्वनामचसमुच्चार्यतस्थौतस्यसमीपतः उवाचराजातंभूपंकिमाग
मनकारणं पूजयित्वार्घ्यदानेनवन्यमूलफलैश्चसः ततःपप्रच्छकुशलंसराजामुनिसत्तम अश्वपतिरुवाच कुशलं
दर्शनेनाद्यतवराजन्ममाद्यवै दुहितानामसावित्रीतवपुत्रमभीप्सती भर्तारंराजशार्दूलप्राप्नोत्वियमनिंदिता ममे
दंकांक्षितंपूर्वंभर्तारमनयाविभो आवयोश्चैवसंबंधोभवत्वद्यममेप्सितः द्युमत्सेनउवाच वृद्धश्चांधश्चराजेंद्रफल
मूलाशनोनृप राज्याच्च्युतश्चमेपुत्रोवन्येनाद्यचजीवति साकथंसहतेदुःखंदुहितातवकानने अनभिज्ञाचदुःखा
नांप्रत्यहंसाभिकांक्षते अश्वपतिरुवाच अनयावृतोभर्ताजानंत्याराजसत्तम अनेनसहवासस्तुतवपुत्रेणमानद
स्वर्गतुल्योमहाराजभविष्यतिनसंशयः एवमुक्तस्तदातेनराज्ञाराजर्षिसत्तमः तथेतिसप्रतिज्ञायचकारोद्वाहमुत्तमं
कृत्वाविवाहंराजेंद्रः संपूज्यविविधैर्धनैः अभिवाद्यद्युमत्सेनंजगामनगरंप्रति सावित्रीतुपतिंलब्ध्वाइंद्रंप्राप्यश
चीयथा सत्यवानपिब्रह्मर्षेतयापत्न्याभिनंदितः क्रीडतेनगृहोद्देशेपौलोम्यामघवानिव नारदस्यचतद्वाक्यंहृद
येनमनास्विनी वहंतीनियमंचक्रेव्रतस्यास्यचभामिनी गणयंतीदिनान्येवनलेभेतोषमुत्तमं ज्ञात्वाचादिवसंविप्र
भर्तुर्मरणकारणं अत्रांतरेचनियमंत्रिदिनस्यमनस्विनी तस्मिन्दिनेजिगमिषावनेसत्यवताभवत् कुठारंसपरिगृ
ह्यपीठकंवैतमुत्तमं प्रस्थितश्चवनायैवसावित्रीवाक्यमब्रवीत् नगंतव्यंवनेत्वद्यममवाक्येनमानद अथवागम्यते

साधोमयासहवनंव्रज संवत्सरश्चसंपूर्णोह्याश्रमेऽस्मिन्ममप्रभो तद्वनंद्रष्टुमिच्छामिप्रसादंकुरुमेप्रभो सत्यवानुवा
च नाहंस्वतंत्रः सुश्रोणिपृच्छस्वपितरौमम ताभ्यांप्रस्थापितागच्छमयासहविनिश्चिता एवमुक्तातदातेनभर्त्रासा
कमलेक्षणा श्वश्रूश्वशुरयोःपादावभिवाद्येदमब्रवीत् वनंद्रष्टुंममेच्छेयमाज्ञामह्यंप्रदीयतां उवाचवचनंसाध्वीवरमे
कंप्रयच्छत भर्त्रासहवनंगंतुमेतद्वरयतेमनःतस्यास्तद्वचनंश्रुत्वाद्युमत्सेनोब्रवीदिदं व्रतंकृतंत्वयाभद्रेपारणंकुरुसुव्र
ते पारणांतेभीरुततोगंतुंतावत्त्वमर्हसि सावित्र्युवाच नियमश्चकृतोस्माकंरात्रौचंद्रोदयेसति जातमयाद्यकर्तव्यं
पारणंतातमेशृणु वनदर्शनकामोस्तिभर्त्रासहममाद्यवै नमेतत्रभवेद्ग्लानिर्भर्त्रासहनराधिप इत्युक्तस्तुतदाराजाद्यु
मत्सेनोमहीपतिः यत्तेभिलषितंतन्वितत्कुरुष्वसुमध्यमे नमस्कृत्वाथसावित्रीश्वश्रूश्वशुरयोरथ सहितातेनसा
साध्वीवनंसत्यव्रतायया अवलोकयंतीभर्तारंतंचकालंमनस्विनी वनंचफलितंदृष्ट्वापुष्पितद्रुमसंकुलं द्रुमा
णांचैवनामानिमृगाणांचैवभामिनी पश्यंतीमृगयूथानिहृदयेनप्रवेपती तत्रगत्वासत्यवान्वैफलान्यादायसत्वरः
काष्ठानिचसमादायवबंधभारकंतदा कठिनंपूरयामासकृत्वावृक्षावलोकनं वटवृक्षस्यसासाध्वीउपविष्टामहा
सती काष्ठान्याददतस्तस्यजाताशिरसिवेदना ग्लानिश्चमहतीजातागात्राणांवेपथुस्तदा आगत्यवृक्ष
सामीप्यंसावित्रीमिदमब्रवीत् ग्लानिश्चमहतीजाताशिरसश्चापिवेदना कंटकैर्भिद्यतेभद्रेशिरोमेशूलसन्नि
भैः उत्संगेतवसुश्रोणिस्वप्तुमिच्छामिसुव्रते अभिज्ञानाद्विशालाक्षीतस्यमृत्योर्मनस्विनी प्राप्तकालंमन्य
मानातस्थौतत्रैवभामिनी सत्यवानपिसुप्तस्तुकृत्वोत्संगेशिरस्तदा तावत्तत्रसमागच्छत्पुरुषः कृष्णपिं
गलः जाज्वल्यमानोवपुषातंददर्शाथभामिनी उवाचवाक्यंवाक्यज्ञाकस्त्वंलोकभयंकरः यमउवाच ॥
क्षीणायुस्तुवरारोहेभर्तातवमनस्विनि विनाकेनापिमानेतुंनशक्यस्तुत्वदंतिके देविदुर्विषहंतेजः सोढुंशक्यंनते

शुभे इतिज्ञात्वामहाभागेस्वयमागमनंमम इत्युक्त्वातांवरारोहांतस्यदेहान्महात्मनः अंगुष्ठमात्रंपुरुषंबद्ध्वापासेन
सत्वरं विचकर्षततोवेगाद्गृहीत्वाप्रास्थितःपुरीं सावित्रीचततःपश्चादनुयातिस्मतंपतिं यमउवाच निवर्त्तस्वमहाभा
गेत्वंदूरंसमुपागता गत्वास्वभवनंशीघ्रंकुरुचैवोर्ध्वदैहिकं एवमुक्त्वातुसातेनप्रत्युवाचयमंतदा नश्रमोनैवचग्लानिः
सकाशेतवमानद विशेषतश्चभर्त्तुर्मेकुतोग्लानिःसुरेश्वर धर्म्मेणत्वंपालयसेधर्मेणत्वंविवर्द्धसे नाफलंदर्शनंदेवसतां
मुक्तंकदाचन आहुःसप्तपदीमैत्रीमितिवेदविदोविदुः ईश्वरउवाच संतुष्टस्तववाक्येनधर्मराजोयमस्तदा वराणामी
श्वरोदातावरंतस्यैदिदेशह सापश्चादात्मनःपुत्रान्पितुःपुत्रान्शतंतथा चक्षुःप्राप्तिंचसावव्रेश्वश्रूश्वशुरयोरपि राज्य
प्राप्तिंतथाब्रह्मञ्जीवितंचतथाविभोःभर्त्तुःकमलपत्राक्षीनिवृत्तासासुमध्यमा प्रदक्षिणंततःकृत्वाधर्मराजस्यसुव्रता त
थेत्युक्त्वाधर्मराजोजगामचस्वमालयं सागत्वावटसामीप्यंकृत्वोत्संगेशिरस्तथा प्रबुद्धस्तुततोब्रह्मन्सत्यवानिदमब्र
वीत् मयासुप्तंवरारोहेदृष्टमद्यैवभामिनि तत्सर्वंकथितंतस्यायद्वृत्तंसर्वमेवत तयाचकथितंसर्वंसंवादश्चयमेनहि
अस्तंगतेततःसूर्य्येद्युमत्सेनोमहीपतिः पुत्रस्यागमनाकांक्षीइतश्चेतश्चधावति आश्रमादाश्रमंगच्छन्पुत्रदर्शनकांक्ष
या आवयोरंधयोर्यष्टिःक्वगतोसिविनावयोः एवंसविविधंक्रोशन्सपत्नीकोमहीपतिः चकारदुःखमत्युग्रंपुत्रपुत्रेति
चासकृत् अकस्मादेवराजेंद्रोलब्धचक्षुर्महीश्वरः तंदृष्ट्वामहदाश्चर्य्यंचक्षुःप्राप्तिंद्विजोत्तम तच्चपूर्वंतदावाक्यमूचुस्ते
तापसाभृशंचक्षुःप्राप्तिश्चतेराजन्सूच्यतेतुमहामते पुत्रेणचसुसंयोगंप्राप्स्यसेनृपसत्तम ईश्वरउवाचयावदेवंवदंत्येनं
तापसाद्विजसत्तमाः सावित्र्यासहितःप्राप्तःसत्यवान्द्विजसत्तम नमस्कृत्यद्विजान्सर्वान्पितरंमातरंतथा सावित्री
चततोब्रह्मन्ववंदेचरणाविति श्वश्रूश्वशुरयोर्ब्रह्मन्सावित्रीकमलेक्षणा मुनयऊचुः किंतुसावित्रिजानासिकारणंवरव
र्णिनि वृद्धयोश्चक्षुषोःप्राप्तिःश्वश्रूश्वशुरयोस्तव सावित्र्युवाच नजानामिद्विजश्रेष्ठाश्चक्षुषोःप्राप्तिकारणं चिरंसुप्त

स्तुमेभर्त्तातेनकालव्यतिक्रमः सत्यवानुवाच अस्याःप्रभावात्संजातंनदृष्टंकारणंपरं तत्सर्वंविद्यतेविप्राःसावित्र्या
स्तपसःफलं व्रतस्यैवतुमाहात्म्यंदृष्टमेतन्मयाधुना ईश्वरउवाच एवंतुवदतस्तस्यतदासत्यवतोविभोः पौरास्समा
गतास्तत्रअचक्षुर्नृपतिर्यतः येनराज्यंवलाद्राजन्हृतंक्रूरेणमंत्रिणाअमात्येनहतःसोपिइतिपौराःसमागताःपौराऊचुः
उत्तिष्ठराजशार्दूलस्वराज्यंपालयप्रभो अभिषिंचस्वराजेंद्रपौरैर्मंत्रिपुरोहितैः ईश्वरउवाच सगत्वाराजशार्दूलः
स्वपुत्रजनसंवृतः पितृपैतामहंराज्यंसंप्राप्तश्चमहामनाः सावित्रीसत्यवांश्चैवपरांमुदमवापतुः जनयामासपुत्रा
णांशतंवैवाहुशालिनी व्रतस्यैवतुमाहात्म्यात्तस्याःपितुरजायत पुत्राणांचशतंब्रह्मन्प्रसन्नाद्यमराजतः एतत्तेकथि
तंसर्वंव्रतमाहात्म्यमुत्तमं क्षीणायुर्जीवितोभर्ताव्रतस्यास्यप्रभावतःकर्त्तव्यंसर्वनारीणामवैधव्यफलप्रदं सनत्कुमा
रउवाच विधानंब्रूहिदेवेशव्रतस्यास्यचत्र्यंवक क्रियतेविधिनायेनस्त्रीभिः पुरनिषूदन ईश्वरउवाच वर्षैकनि
यमंकृत्वाएकभक्तेनमानद नक्ताहारेणवाविप्रभुक्तंप्राप्य द्विजर्षभ त्रिदिनंलंघयित्वातुचतुर्थेदिवसेशुभे चंद्रायार्घ्यंप्र
दद्याच्चपूजयित्वासुवासिनीः सावित्रींचप्रसावित्रींगंधधूपनिवेदनैः मिथुनानियथाशक्त्याभोजयित्वायथासुखं भो
जयेहंजगद्धात्रिनिर्विघ्नंकुरुमेशुभे दिनंप्रतिदिनंश्रेष्ठंकुर्य्यान्न्यग्रोधसेवनं कृत्वावंशमयेपात्रेचाक्षतप्रस्थमेवच सप्त
धान्याद्वृतंपात्रंप्रस्थैकेनद्विजोत्तम कारयेन्मुनिशार्दूलवस्त्रयुग्मेनवेष्टयेत् तस्योपरिन्यसेद्देवींसावित्रींब्रह्मणासह सा
वित्रीसत्यवांश्चैवकार्य्यौरौप्यमयाविमौ पीठकश्चकुठारश्चकृत्वारौप्यमयौद्विज फलैःकालोद्भवैर्देवींपूजयेद्ब्रह्मणः
प्रियां हरिद्रारंजितैश्चैवकंठसूत्रैःसमर्चयेत् सखीनांकंठसूत्राणित्रिदिनंप्रतिपादयेत् पक्वान्नानिचदेयानिनित्यमे
वद्विजोत्तम माहात्म्यंचैवसावित्र्याः श्रोतव्यंमुनिसत्तम पुराणश्रवणंकार्य्यंसतीनांचरितंविभो पूजयेन्नित्यमे
वेहमंत्रेणानेनसुव्रत सावित्रीचप्रसावित्रीसततंब्रह्मणःप्रिया पूज्यसेहूयसेदेविद्विजैर्मुनिगणैःसदा त्रिसंध्यंदेवि

भूतानांवंदितात्वंजगन्मये मयादत्ताचपूजेयंत्वंगृहाणनमोस्तुते नमःसावित्र्यैपादौपूजयामीत्यादिपूजनं सावि
त्रीचप्रसावित्रीद्विधाभूतासिशोभने जगत्त्रयेस्थितादेवित्रिसंध्येत्वंतथानवे त्रित्वेदेवित्रिलोकेत्वंत्रिधागौरीत्वंमहेश्वरि
पुत्रान्देहिधनंदेहिसर्वंजन्मसुसर्वदा रूपंदेहियशोदेहिसौभाग्यंदेहिमेशुभे व्याप्तिंसकलंलोकमतोमांपाहिसर्वदा
यथातेनवियोगस्तुभर्त्रासहसुरेश्वरि तथामेसुमहाभागेकुरुत्वंजन्मजन्मनि एवंसंपूजयेद्देवीं कमलासन संस्थितां
एवंदिनत्रयंनीत्वाचतुर्थेहनिसत्तम मिथुनानिचसंपूज्यषोडशैवद्विजोत्तम पूजयेद्वसुदानैश्चभूषणैश्चद्विजोत्तमान् अ
र्चयित्वातथाचार्यंसपत्नीकंसुसम्मतं तस्मैसंकल्पितंसर्वंहेमसावित्रिसंयुतं मंत्रेणानेनदातव्यंद्विजमुख्यायसत्तम
सावित्रीकल्पविदुषेप्रणिपत्यतथामुने सावित्रीजगतांमातासावित्रीजगतांपिता मयादत्ताचसावित्रीब्राह्मणप्रतिगृ
ह्यतां अवैधव्यंचमेनित्यंयावज्जन्मनिजन्मनि मृत्वाचवसतेलोकेब्रह्मणःपतिनासह तत्रैववर्षाचिरंकालंभुंक्तेभोगा
ननुत्तमान् अनेनैवविधानेनकर्तव्यंव्रतमुत्तमं सर्वान्मनोरथान्प्राप्यअंतेरुद्रोथजायते इतिस्कांदेसावित्रीव्रते अ
थाब्दसाध्यंहेमाद्रौस्कांदेच धर्मराजवरदानानंतरं सावित्र्युवाच यामदीयंव्रतंदेवभक्त्यानारीकरिष्यति भर्त्रा
सासहितासाध्वीसदास्यात्सुखभाजना धर्मराजउवाच नारीवाविधवावापिअपुत्रापुत्रवर्जिता सभर्तृकासपुत्रा
वाकुर्याद्व्रतमिदंशुभं ज्येष्ठमासितुसंप्राप्तेपौर्णमास्यांपतिव्रता स्नात्वाचैवशुचिर्भूत्वावटंसिंचेद्दृढूदकैः सूत्रेणवेष्टये
द्भक्त्यागंधपुष्पाक्षतैःशुभैःनमोवैवस्वतायेतिभ्रमयंतीप्रदक्षिणं रात्रौकुर्वीतनक्तंचअभु क्तंचसमाहिता तथैववटवृक्षं
चपक्षेपक्षेप्रपूजयेत् संप्राप्तेचपुनर्ज्येष्ठेलघुभुक्द्वादशींनयेत् दंतानांधावनंकृत्वानियमंकारयेत्ततः त्रिरात्रंलंघयि
त्वातुचतुर्थेदिवसेगृहं चंद्रायार्घ्यंप्रदास्यामिपूजयित्वाशुभाःसती मिष्टान्नासियथाशक्त्याभोजयित्वाद्विजोत्तमान्
भोक्ष्येहंतुजगद्धात्रिनिर्विघ्नंकुरुमेशुभे इतिनियममंत्रः॥कृत्वावंशमयेपात्रेवालुकाप्रस्थमेवचसप्तधान्ययुतंपात्रप्रस्थै

व्र०र०
ज्येष्ठ०
१८

केनद्विजोत्तम वसुधोपरिसंस्थाप्यसावित्रींब्रह्मणासह हैमींततस्तयोःप्रीत्यै त्रिरात्रमुपवासतः न्यग्रोधस्यतले
तिष्ठेतुयावच्चैवदिनत्रयं सौवर्णांचैवसावित्रींसत्येनसहकारयेत् रौप्यपर्यंकमारोप्परथोपरिनिवेशयेत् पलादूर्ध्वं
यथाशक्त्याधारथंरौप्यमयंशुभं काष्ठभारंकुठारंचवटंचैवसुविस्तृतं एवंचमिथुनंकृत्वापूजयेद्गतमत्सरः वर्तुलंमंडलंका
र्य्यंगोमयेनतपोधन पंचामृतेनस्नपनंगंधपुष्पोदकेनच चंदनागुरुकर्पूरैर्माल्यवस्त्रविभूषणैः नमःसावित्र्यैपादौतुप्र
सावित्र्यैतुजानुनी कटिंकमलपत्राक्ष्यैउदरंभूतधारिण्यै ॐनमोगायत्र्यैकंठंशिरसिब्रह्मणःप्रिये अथ ब्रह्मसत्यवत्योः
पादौपूजयेत्प्रयतस्तदा धात्रेनमइतिपूज्यावूरूज्येष्ठायवैनमःपरमेष्ठिनेतथामेरुंअग्निरूपायवैकटिं वेधसेचोदरंपूज्यं
पद्मनाभायवैहृदिकंठंसुमेधसेपूज्यंमुखंहिरण्यगर्भजेब्रह्मणेवैशिरःपूज्यंसर्वांगंविष्णवेनमःअभ्यर्च्यैवंक्रमेणैवशास्त्रो
क्तविधिनाशुभं ततोरजतपात्रेणअर्घ्यंदद्याद्द्वयोरपि अथार्घ्यमंत्रःॐकारपूर्विकाचैववीणापुस्तकधारिणिवेदमातर्न
मस्तेस्तुअवैधव्यंप्रयच्छमे पतिव्रतेमहाभागेवन्हिजातेशुचिस्मिते दृढव्रतेदृढमतेभर्तुश्चप्रियवादिनि अवैधव्यंच
मेदेहिदेवित्वंममसुव्रते पुत्रान्पौत्रांश्चसौख्यंचगृहाणार्घ्यंनमोनमःअथब्रह्मसत्यवत्योरर्घ्यमंत्रःत्वयासृष्टंजगत्सर्वंस
देवासुरमानुषंसत्यव्रतधरादेवब्रह्मरूपनमोस्तुतेयमार्घ्यदानं त्वंकर्मसाक्षीलोकानांशुभाशुभविवेककृत् वैवस्वतगृ
हाणार्घ्यंधर्मराजनमोस्तुते धर्मराजःपितृपतिःसाक्षिभूतश्चजंतुषु कालरूपगृहाणार्घ्यमवैधव्यंप्रच्छमे गंधपुष्पैश्च
नैवेद्यैःफलैः कुसुमदीपकैःरक्तवस्त्रैरलंकारैःपूजयेद्गतमत्सरःअथसावित्रीप्रार्थना सावित्रीब्रह्मगायत्रीसर्वदाप्रियभा
षिणीतेनसत्येनमांपाहिदुःखसंसारसागरात्त्वंगौरीत्वंशचीलक्ष्मीस्त्वंप्रभाचंद्रमंडले त्वमेवजगतांमातामामुद्धरभ
वार्णवात् सौभाग्यंकुलवृद्धिंचदेहित्वंममसुव्रते यन्मयादुष्कृतंसर्वंकृतंजन्मशतैरपि भस्मीभवतुतत्सर्वमवैध
व्यंचदेहिमे अथब्रह्मसत्यवत्योःप्रार्थना अवियोगोयथादेवसावित्र्यासहितस्यते अवियोगस्तथास्माकंभूयाज्ज

न्मनि जन्मनि यमप्रार्थना कर्मसाक्षिजगत्पूज्यसर्ववंद्यप्रसीदमे अथसावित्र्याः सावित्रि त्वंयथादेविचतुर्वर्षश तायुषंपतिंप्राप्तासिगुणितंममदेवितथाकुरु सावित्रीचप्रसावित्रीसततंब्रह्मणःप्रिया पूजितासिद्विजैःसर्वैःस्त्रीभि र्मुनिगणैस्तथा त्रिसंध्यंदेविभूतानांवंदनीयासिसुव्रते मयादत्ताचपूजेयंतांगृहाणनमोस्तुते जागरंतत्रकुर्वीतगीतनृ त्यादिमंगलैःसुवासिन्यस्तथापूज्यादिवसेदिवसेगते सिंदूरंकुंकुमंचैवतांबूलंचसपूगकं तथादद्याच्चपूपाणिभक्ष्यंसौ भाग्यमष्टकंसौभाग्यमष्टकंपरिभाषोक्तं यातिष्ठेच्चदिवारात्रौकामक्रोधविवर्जिता दिनत्रयेपिकर्तव्यमेवमर्घ्यादिपूजनं ततश्चतुर्थेदिवसेकर्तव्यंतच्छृणुष्वमे मिथुनानिचतुर्विंशत्षोडशद्वादशाष्टवा पूजयेद्वसुगोदानैर्भूषणाच्छादनासनैः आचार्यंचततःपश्चाद्व्रतस्यविधिकारकं सर्वलक्षणसंयुक्तंसर्वशास्त्रार्थपारगंवेदविद्याव्रतस्नातंशांतंदांतंजितेंद्रियंसप त्नीकंसमभ्यर्च्यवस्त्रालंकारकुंडलैः शय्यांसोपस्करांदद्याद्गृहंचैवातिशोभनं अशक्तस्तुयथाशक्त्यास्तोकंस्तोकंप्र कल्पयेत् सौवर्णींप्रतिमांपुत्रपतिनासहदापयेत् दानमंत्रःसावित्रित्वंयथादेविचतुर्वर्षशतायुषं सत्यवंतपतिंलब्धाम यादत्तातथाकुरु सावित्रीजगतांमातासावित्रीजगतांपिता मयादत्ताचसावित्रीब्राह्मणप्रतिगृह्यतां प्रतिग्रहमंत्रः मयागृहीतासावित्रीत्वयादत्तासुशोभने यावच्चंद्रश्चसूर्यश्चसहभर्त्रासुखीभव गुरुंचगुरुपत्नींचततोभक्त्याक्षमापयेत् यन्मयाकृतवैकल्पंव्रतेतस्मिन्नुदुरधिष्ठितं सर्वंसंपूर्णतांयातुयुवयोरर्चनेकृते अथवटसेचनमंत्रः धर्मराजोयमोधा तानिलःकालोंतकोव्ययः वैवस्वतश्चित्रगुप्तोदत्तोमृत्युःक्षयोवटः मासिमासितथातैस्तैर्नामभिःसिंचयेद्वटं इति द्वादशनामभिर्द्वादशमासेषुवटसेचने द्वादशमंत्रा ज्येष्ठादितोज्ञेयाः ॥ १२ ॥ न्यग्रोधेहंवसेनित्यंतस्माद्यत्नेनसे चयेत् इतिसावित्रींप्रतिधर्मराजवचनं ततोगुरुंसपत्नीकंपूजयेद्गतविस्मया भूषणैश्चसुवस्त्रैश्चकुंकुमैश्चमनोह रैः न्यग्रोधस्यसमीपेतुगृहेवास्थंडिलेशुभे सावित्र्याश्चैवमंत्रेणघृतहोमंतुकारयेत् पायसंजुहुयाद्भक्त्याघृतेनस

ह्रभामिनि व्याहृत्याचैवमंत्रेणतिलव्रीहियवांस्तथा होमांतेदक्षिणांदद्यात्वित्तशाठ्यविवर्जिता क्षमापयेत्ततो विप्रंवद्यपादौप्रयत्नतः भुंजीतवासरांतेतुनक्तेशांतायशस्विनी अर्घ्यंदद्यादरुंधत्यै दृष्ट्वाचैवप्रणम्यच अरुंधतिनमस्तेस्तुवसिष्ठस्यप्रियेशुभे सर्वदेवनमस्कार्य्येपतिव्रतेनमोस्तुते अर्घ्यमेतन्मयादत्तंफलपुष्पसमन्वितं पुत्रान्देहिधनंदेहिगृहाणत्वंशुभेमम सखीभिर्ब्राह्मणैःसार्द्धंभुंजीतविजितेंद्रिया एवंकरोतियानारीव्रतमेतदनुत्तमं भ्रातरः पितरौपुत्राःश्वशुरौस्वजनस्तथा चिरायुषस्तथारोग्याःस्युश्चजन्मशतत्रयं भर्त्राचसहितासाध्वीब्रह्मलोकेमहीयते इतिस्कंदपुराणेसोद्यापनंवटसावित्रीव्रतं अथास्यप्रयोगः संक्षिप्तप्रकारेणइदंव्रतंत्रयोदशीमारभ्यपंचदश्यांकार्यं कृष्णपक्षेअमांतंशुक्लपक्षेपौर्णिमास्यंतंकार्य्यं तत्रविधिः नद्यादौ तिलामलकरजनीविलेपपूर्वकंस्नात्वा व्रतस्यवार्षिकत्वात् पूजादिकंनिवर्त्योद्यापनंसंकल्पंकुर्यात् तद्यथा तिथ्यादिसंकीर्त्य ममभर्तुःपुत्रादीनांचपुरारोग्यैश्वर्य्यादिप्राप्तिपूर्वकंइहजन्मनिजन्मांतरेवात्मनो वैधव्यफलप्राप्तये आचरितवटसावित्रीव्रतोद्यापनंकरिष्य इतिसंकल्प्यआचार्यवरणंविधायवटमूलेगृहेवा वेदींविधाय तत्र सर्वतोभद्रंविरच्य ब्रह्मादिदेवतासग्रहादिकाः संपूज्यतत्रकलशद्वयंप्रतिपाद्य तत्रैकस्मिन् कलशेब्रह्मयज्ञानमितिमंत्रेणहैमंब्रह्माणंगायत्रीमंत्रेणहैमंसावित्रींचप्रतिष्ठाप्य तदुत्तरेद्वितीयकलशेपलादधिकराजतपर्यंकेहैमीःप्रतिमाः सत्यवत्सावित्रीयमनारदानांनाममंत्रैरावाह्य पुरतःकाष्ठभारंकुठारंचहैमंराजतंचनिधायपूजयेत् अत्राशक्तौ एकस्मिन्कलशे सर्वेषांपूजा पुष्पपूजांते सावित्र्यैपादौपूजयामि प्रसावित्र्यैजानुनी कमलपत्राक्ष्यैकटिं. भूतधारिण्यैउदरंगायत्र्यैकंठं-ब्रह्मप्रियायैशिरःपू॰ मंत्रपुष्पार्चनानंतरं अर्घ्यंदद्यात् राजतादिपात्रेण द्वयोःकलशयोरुपरि ॐकारपूर्विकेदेविवीणापुस्तकधारिणि वैधातर्येनमस्तेस्तुअवैधव्यंप्रयच्छमे पतिव्रतेमहाभागेभर्तुश्चप्रियवादिनि अवैधव्यं

चसौभाग्यंदेहित्वंममसुव्रते पुत्रान्पौत्रांश्चसौभाग्यंगृहाणार्घ्यंनमोस्तुते अथब्रह्मसत्यवतोः त्वयासृष्टंजगत्स
र्वंसदेवासुरमानुषं सत्यव्रतधरोदेवब्रह्मरूपनमोस्तुते यमस्य त्वंकर्मसाक्षीलोकानांशुभाशुभविवेककृत् वैव
स्वतगृहाणार्घ्यंधर्मराजनमोस्तुते नारदायनमस्तुभ्यंसुरेशाद्यभिवंदित गृहाणार्घ्यंमयादत्तमवैधव्यंप्रयच्छमे
ततःसावित्रींप्रार्थयेत सावित्रीब्रह्मगायत्रीसर्वदाप्रियभाषिणी तेनसत्येनमांपाहिदुःखसंसारसागरात् मयाकृ
तंमहाघोरंजन्मांतरशतैरघं भस्मीभवतुतत्सर्वमवैधव्यंप्रदेहिमे ब्रह्मसत्यवतोः अवियोगोयथादेवसावित्र्यास
हितस्तव अवियोगस्तथास्माकंभूयाज्जन्मनिजन्मनि सावित्र्याःसावित्रित्वंयथादेवीचतुर्वर्षशतायुषं पतिंप्राप्ता
सिगुणिनंममदेवितथाकुरु यमस्य कर्मसाक्षीजगत्पूज्यसर्वंवंद्यप्रसीदमे संवत्सरव्रतंसर्वंपरिपूर्णंतदस्तुमे ततः
सुवासिनीः संपूज्यवायनानिदद्यात् कथाश्रवणादिनारात्रिंनयेत् प्रातरग्निंप्रतिष्ठाप्य अन्वादध्यात् सावि
त्रींगायत्रीमंत्रेण पायसंघृतदूर्वातिलव्रीहियवैःप्रत्येकं अष्टोत्तरशतसंख्याकाहुतिभिः ब्रह्माणंधर्मराजानंनारदं
च व्याहृतिपूर्वकनाममंत्रेण प्रत्येकमष्टोत्तर १०८ शतसंख्याकाहुतिभिर्हुत्वा ब्रह्मादिदेवताइचैकैकयाहुत्या
हुत्वा पक्षे सत्यवत्सावित्र्योःब्रह्मसत्यवतो र्ब्रह्मसावित्र्योश्च पृथक्पृथक्होमोनास्ति तत्तन्मंत्रैस्तयोःपूजाप्रार्थ
नैवेत्युक्तत्वात् ततश्चतुर्विंशतिद्वादशाष्टौचत्वारिवामिथुनानिवस्त्रादिनासंपूज्य पूरिकामोदकमंडकादिकूष्मांडना
रिकेलमातुलिंगदाडिमवीजपूरादिकहरिद्रा कुंकुमकेसरकस्तूरीविचूर्णितकज्जलकंठसूत्रकंकणमौक्तिकपादभूष
णवस्त्रकंचुकीआदर्शपत्रादिदक्षिणातांवूलादियुतनवसूर्पाविहितंवायनंदद्यात् तत्रमंत्रः सोपस्करंद्विजश्रेष्ठव्रत संपू
र्त्तिकारकं वायनंतेप्रयच्छामिसावित्रीप्रीयतांमम ततःपीठंव्रतपूर्त्तयेगांचदत्त्वा ब्राह्मणान्संतर्प्य आशिषोगृही
त्वाइष्टजनैःसहभुंजीत इयानूतत्रविशेषः रात्रौअरुंधतींदृष्ट्वा संपूज्यअर्घ्यंदद्यात् अरुंधतिनमस्तेस्तुवशिष्टस्याप्रिये

शुभे पुत्रान्देहिसुखंदेहिगृहाणार्घ्यंनमोस्तुतेइतिवटसावित्रीव्रतोद्यापनं अस्यामेवज्यैष्ठपौर्णमास्यांपुत्रकामव्रतं
व्र०र० पद्मपुराणेसृष्टिखंडे भीष्मउवाच श्रोतुमिच्छाम्यहंब्रह्मन्ज्यैष्ठस्यपूर्णिमाव्रतं सुतानेकोनपंचाशद्येनलेभेपुनर्दितिः
ज्यैष्ठ० पुलस्त्यउवाच यद्वसिष्ठादिभिःपूर्वंदित्यैकथितपूर्वकं विस्तरेणतदेवेदंमत्सकाशान्निशामय ज्यैष्ठेमासिसितेपक्षे
२० पौर्णमास्यांयतव्रता स्थापेदव्रणंकुम्भंसिततंडुलपूरितं नानाफलयुतंतद्वदिक्षुदंडसमन्वितं सितवस्त्रयुगच्छन्नंसित
चंदनचर्चितं नानाभक्ष्यसमोपेतंसहिरण्यंतुशक्तितः ताम्रपात्रंगुडोपेतंतस्योपरिनिवेशयेत् तस्मादुपरिब्रह्माणंसौ
वर्णंकलशोपरि कुर्य्यात्शर्करयोपेतांसावित्रींतस्यवामतः गंधधूपंतयोर्दद्याद्गीतंवाद्यंचकारयेत् तदभावेकथांकु
र्य्याद्यथातुष्येत्पितामहः ब्रह्मणःस्थाप्यप्रतिमांकृत्वागुडमयींशुभां शुक्लपुष्पाक्षततिलैरर्चयेत्पद्मसंभवंब्रह्मणेपादौ
संपूज्यजंघेसौभाग्यदायच विश्वायचोरुयुग्मंचमन्मथायेतिवैकटिं स्वच्छोदरायेत्युदरमतंद्रायेत्युरोदितं मुखंपद्म
मुखायेतिवाहूवैवेदपाणये नमःसर्वात्मनेमौलिमर्चयेच्चापिपद्मजं ततःप्रभातेतत्कुंभंब्राह्मणायनिवेदयेत् ब्राह्मणा
न्भोजयेद्भक्त्यास्वयंतुलवणंविना भक्त्यातुदक्षिणांदद्यादिमंमंत्रमुदीरयेत् प्रीयतामत्रभगवान्सर्वलोकपितामहः
हृदयेयंसमालोक्यतच्चानंदोभिधीयते अनेनविधिनासर्वंमासिमासिसमाचरेत् उपवासीपौर्णमास्यामर्चयेद्ब्राह्मण
त्रयं फलमेकंचसंप्राश्यशर्वर्य्यांभूतलेस्वपेत् ततस्त्रयोदशेमासेघृतधेनुसमन्वितां शय्यांदद्याद्विरंच्यायसर्वोपस्क
रसंयुतां ब्रह्माणंकांचनंकृत्वासाविंत्रींरजतैस्तथा पद्मात्मकःसृष्टिकर्त्तासावित्रीमुपलभ्यतु वस्त्रैर्द्विजंसपत्नीकंपू
ज्यभक्त्याविभूषणैः शय्यासनादिकंदद्यात्प्रीयतामित्युदीरयेत् होमंशक्त्यातिलैःकुर्य्याद्ब्रह्मनामादिकीर्त्तयन् ग
व्येनसर्पिषातद्वत्पायसेनचधर्मवित् विप्रेभ्योवायनंदद्यात्पुष्पमालांचशक्तितः यःकुर्य्याद्विधिनानेनपौर्णिमास्यां
स्त्रियोपिवा सर्वपापविनिर्मुक्तःप्राप्नोतिब्रह्मसाम्यतां इहलोकेधनंपुत्रान्सौभाग्यंध्रुवमत्रतु योब्रह्मासरस्मृतोवि

ष्णुरानंदात्मामहेश्वरः एकार्थत्वस्वरूपेणस्मरेद्देवंपितामहं एवंश्रुत्वाचकारासौदितिःसर्वमशेषतः कश्यपोव्रत
माहात्म्यादागत्यपरयामुदा चकारकर्कशांभूयोरूपलावण्यसंयुतां वरैस्तांछंदयामाससात्रवव्रेवरंवरं पुत्रंशक्रव
धार्थायसमर्थंचमहौजसं वरयामिमहात्मानंसर्वामरनिषूदनं उवाचकश्यपोवाक्यमिंद्रहंतारमूर्जितं प्रदास्याम्य
हमेतेनकिंतच्चक्रियतांश्रुतं आपस्तंभांकुरुत्विष्टिंपुत्रीयांमियशस्विनि विधास्यामिततोगर्भंगर्भस्थेयस्तनौशुभे ॥
भविष्यतिशुभोगर्भेदिविशक्रनिषूदनः आपस्तंभाततश्चक्रेपुत्रेष्टिंद्रविणाधिकां इंद्रशत्रोभवस्वेतिजुहावबहुविस्त
रं देवाश्चैमुदुर्दैत्यादानवामुमुदुस्तदा दित्यांगर्भमथाधत्तकश्यपःप्राहतांपुनः मुखंतेचंद्रप्रतिमंस्तनौविल्वफलोप
मौ अधरौविद्रुमाकारौवर्णश्चातीवशोभनः दृष्ट्वांहविशालाक्षिविस्मरामिस्वकांतनुं तथैवगर्भःसुश्रोणिहस्तेरुप
ष्टौस्तनौतव त्वयायत्नोविधातव्योह्यस्मिन्गर्भेवरानने एवंसंवत्सरशतमस्मिन्नेवतपोवने संध्यायांनैवभोक्तव्यं
गर्भिण्यावरवर्णिनि नस्थातव्यंनगंतव्यंवृक्षमूलेषुसर्वदा नोपस्करेषुनिविशेन्मुशलोलूखलादिषु जलंनैवावगाहेथाः
शून्यागारंचवर्जयेः नशयानासदातिष्ठेर्व्यायामंचाविवर्जयेः नतुषांगारभस्मास्थिकपालेषुसमाविशेत् वर्जयेत्कल
हंस्तोकंगात्राभ्यंगंतथैवच नमुक्तकेशातिष्ठेतनाशुचिःस्यात्कथंचन नशयीतोत्तरशिरानचैवाधःशिराःक्वचित् नवस्त्र
हीनानोद्विग्नानचार्द्रचरणासती नामंगल्यांवदेद्वाचंनवकस्याधिकाभवेत् कुर्य्याच्चगुरुभिर्नित्यंपूजांमंगलतत्परा स
र्वौषधीभिःसृष्टेनवारिणास्नानमाचरेत् कृतरक्षासुशुश्रूषावचापूजनतत्परा तिष्ठेत्प्रसन्नवदनाभर्त्तुःप्रियहितेरता
नतर्जयेच्चभर्त्तारंसर्वावस्थमपिक्वचित् कृशाशाद्दुर्बलाचैववार्द्धिक्यममचागतं स्तनौमेचलितौस्थानान्मुखंचवलि
भिर्युतं एवंविधात्वयाचाहंकृताहिनवदेत्क्वचित् स्वरुत्यस्तुतेगमिष्यामितथेत्युक्तस्तयापुनः पश्यतांसर्वभूतानां
तत्रैवांतरधीयत ततःस्वभर्त्तृवाचोक्तविधिनासमतिष्ठत अथज्ञात्वातथेंद्रोपिदितेःपार्श्वमुपागतः विहायदेवसदनंतां

शुश्रूषुरवस्थित ःदितेःछिद्रांतरप्रेप्सुरभवत्पाकशासनःविपरीतोदरव्यग्रःप्रसन्नवदनोवहिःअजानन्किंचतत्कार्य्यमा
त्मनःशुभमाचरत् ततोवर्षशतांतेसान्यूनेतुदिवसैस्त्रिभिः मेनेकृतार्थमात्मानंप्रीत्यावस्थितमानसा अकृत्वापादयोः
शौचंशयानामुक्तमूर्धजा निद्राभारसमाक्रांतादिवापरशिराःक्वचित् ततस्तस्यांतरंलब्ध्वाप्रविश्यांतःशचीपतिः
वज्रेणसप्तधाचक्रेतद्गर्भंत्रिदशाधिपः ततःसप्तचतेजाताःकुमाराःसूर्यवर्चसः रुदंतःसप्ततेबालानिषिद्धाजंभभेदिना
भूयोपिरुदमानांस्तानेकैकंसप्तधाच्छिनत् एवमेकोनपंचाशद्भूतास्तेरुरुदुर्भृशं इंद्रोनिवारयामासमारुदध्वंपुनःपु
नः ततःसचिंतयामासवितर्कमातिवृत्रहा कर्मणःकस्यमाहात्म्यात्पुनः संजीवितास्त्वमी विदित्वापुण्ययोगेन
पौर्णमासीफलंत्विदं नूनमेतत्परिणतमथवाब्रह्मपूजनात् वज्रेणाभिहताःसंतोनविनाशमवाप्नुयुः एकोप्यनेक
तामापयस्मादुदरगोप्ययं अवध्यानूनमेवैतेतस्माद्देवाभवंत्विति यस्मान्मारुदइत्युक्तारुदंतोगर्भसंस्थिताः मरुतो
नामतेनाम्नाभवंतुसुखभागिनः ततःप्रसाद्यदेवेशःक्षमस्वेतिदितिंपुनः अर्थशास्त्रंसमास्थायमयैतद्दुःकृतंकृतं कृत्वा
मरुद्गणैर्देवःसमेतोह्यमराधिपः दितिंविमानमारोप्यसंयुक्तामगमद्दिवं यज्ञभागभुजोजातामरुतस्तेततोभवन्
नजग्मुरैक्यमसुरैस्ततस्तेसुरवल्लभाः इतिपाद्मसृष्टिखंडेज्येष्ठपूर्णिमायां पुत्रकामव्रतं अथास्यामेवज्येष्ठ्यां विल्व
त्रिरात्रव्रतं ब्रह्मोवाच ज्यैष्ठेमासितुसंप्राप्तपौर्णमास्यांद्विजोत्तम ज्यैष्ठ्यांकुजदिनेकुर्यात्सिद्धार्थैःस्नानमुत्तमं श्रीवृ
क्षंसिंतयेद्भक्त्यागंधपुष्पैश्चपूजयेत् वत्सरंत्वेकभक्तंतुहविष्यान्ननकारयेत् श्वशूकरखरादीनांदर्शनेभोजनंत्यजे
त् अनेनविधिनासम्यक्मासिमासिसमाचरेत् ततःसंवत्सरेपूर्णेगत्वाविल्वसमीपतःगृहीत्वावालुकांपात्रेप्रस्थमा
त्रांमहामुने अथवाधान्यमादाययवशालितिलादिकं ततोवंशमयेपात्रेवस्त्रयुग्मेनवेष्टयेत् उमामहेश्वरंहैमंश
क्त्याकुर्याद्विभूषितं रक्तवस्त्रयुगंदद्यान्नैवेद्यंफलसंयुतं पुष्पैर्बहुविधैश्चापिफलैर्नानाविधैस्तथा गुडेक्षुजीरकैस्तत्रलव

णेनविरूढकैः सप्तधान्यैस्तथादीपैर्वंशपात्रप्रकल्पितैः रजनीकंठसूत्रैश्चशुभ्रैः कुंकुमकेसरैः अवतारंकरो
त्येषाउमादेवीहरप्रिया श्रीनिकेतनमस्तुभ्यंशिवप्रियनमोस्तुते अवैधव्यंचमेदेहिश्रियंजन्मनिजन्मनि श्रियंध
नपतिंपुत्रानारोग्यंकुलसंततिं सौभाग्यंरूपसंपत्तिपूजितस्त्वंप्रयच्छमे सहस्रंविल्वपत्राणांहोमयेत्तुयथाविधि
पयसंतत्रजुहुयाद्विप्रःशांतोथमंत्रवित् राजतंश्रीतरुंकृत्वासुवर्णफलशोभितं अष्टोत्तरशतंयावत्पीतवस्त्रेणवेष्टयेत् त्र
योदश्यांसमारभ्ययावत्पूर्णाभवेत्तिथिः त्रिरात्रंजागरंकृत्वापीठवासीजितेंद्रियः उमापतेपशुपतेत्रैलोक्याधिपते
प्रभो गृहाणार्घ्यंमहादेवगौर्य्यासहमहेश्वर ततःप्रभातेसंप्राप्तेस्नात्वाचतिलसर्षपैः वस्त्रालंकारयुग्मैश्चगुरु
दांपत्यमर्चयेत् पादुकोपानहच्छत्रशय्यांगांचसुभूषितां गुरुंसंपूज्यभक्त्यातुदद्यादेतत्प्रयत्नतः षोडशाष्टौतुचतुरो
द्विजान्दांपत्यभूषितान् वस्त्रालंकारगोदानैस्तस्मिन्नहनिपूजयेत् मिष्टान्नंभोजनंदेयमात्मनःश्रेयइच्छता याना
रीकुरुतेचैतद्व्रतंपापप्रणाशनं सर्वसिद्धिकरंपुण्यंशिवलोकेमहीयते कल्पकोटिशतंयावदास्थायाशिवसन्निधौ ततो
राज्ञीभवेन्मर्त्येपुत्रपौत्रसमन्विता इतिस्कंदपुराणोक्तंसोद्यापनंविल्वत्रिरात्रव्रतं अस्यामेवपौर्णमास्यांतिलदानंछ
त्रोपानहादिदानंचकुर्यात् तदुक्तंनिर्णयामृते ज्यैष्ठमासितिलान्दद्यात्पौर्णमास्यांविशेषतः अश्वमेधस्ययत्पुण्यं
तत्प्राप्नोतिनसंशयः विष्णुधर्मोत्तरे सोपवासस्तथाज्यैष्ठपूर्णेतुशशलक्षणे उपानहौतथाछत्रंदत्वात्यंतसुखीभवेत्
तत्रमंत्रः उपानहौप्रदास्यामिकंटकादिनिवारणे सर्वस्थानेषुसुखदेअतःशांतिप्रयच्छमे छत्रदानमंत्रः इहामुत्रातप
त्राणंकुरुमेकेशवप्रभोछत्रंत्वत्प्रीतयेदत्तंब्राह्मणायमयासह मयालक्ष्म्यासह विष्णुस्मृतौ ज्यैष्ठीज्येष्ठायुताचेत्स्यात्त
त्रछत्रोपानहप्रदानेननरोनराधिपत्यमाप्नोतीति तथावामनपुराणे उदकुंभांबुदानंत्रिविक्रमस्यप्रीत्यर्थंदातव्यं ज्यैष्ठमा
सित्विति इयंचरौच्यमन्वादिः तत्रमन्वादिकार्यत्वेनश्राद्धदानादिविधेयं तथाचकौर्म्मकल्पादिरपिकल्पादिकार्यं

मपिकार्य्यं अत्रपद्मपुराणदानमुक्तंमत्स्यपुराणे एतदेवयदापद्ममभूद्धैरण्मयंजगत् तत्कथांताश्रयंतद्वत्पाद्ममि
त्युच्यतेवुधैः पाद्मंतत्पंचपंचाशत्सहस्राणितुपठ्यते ज्यैष्ठेमासितिलैर्युक्तंसोश्वमेधफलंलभेत् नारदीयेच एतद्धै

पंचपंचाशत्सहस्रंपद्मसंज्ञितं पुराणंलेखयित्वावैज्यैष्ठ्यांस्वर्णाब्जसंयुतं यःप्रदद्यात्सुसंस्कृत्यपुराणज्ञायमानवः
सयातिवैष्णवंधामसर्वदेवनमस्कृतः इतिपद्मपुराणदानं ॥ स्वस्तिश्रीरणवीरसिंहधरणीपालोवदान्याग्रणीर्ना
नाशास्त्रविचारसाररसवित्सद्वृंदसंरक्षकः धर्माधर्मविभागकृद्रघुपतेःपादांवुजार्चारतो जीयात्पुत्रकलत्रमित्रसहि
तःसंपालयन्क्ष्मांचिरम् १ रणवीरसिंहभूपेनकारितेकृत्यसागरे अभवज्ज्यैष्ठकृत्यानांरम्योरत्नसमुच्चयः २ इति
श्रीमत्सूर्यवंशावतंसरघुकुलतिलकश्रीरणवीरसिंहमहाराजकारिते कृत्यरत्नाकरेज्यैष्ठमासकृत्यरत्नसमुच्चयः ॥

ज्यैष्ठमासप्रारम्भः